ÇAĞDAŞ HARİCİLİK DÜŞÜNCESİ

TEKFİR VE HİCRET CEMAATİ ÖRNEĞİ

Prof. Dr.
Ahmet M. A. Celi

BEYAN

Prof. Dr. Ahmet M. A. Celi

ÇAĞDAŞ HÂRİCÎLİK DÜŞÜNCESİ

-Tekfir ve Hicret Cemâati Örneği-

Çeviren

Doç. Dr. Adnan DEMİRCAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ, 7
GİRİŞ, 11
A. TOPLUMUN TEKFÎRİ, 15
B. TEKFÎR VE HİCRET CEMÂATİ,19
C. TEKFÎR VE HİCRET CEMÂATİ'NİN GÖRÜŞLERİ VE METODLARI, 21
1. İslâm'ın Asgarisi, 23
2. Tebeyyün (Belli Olma) Kuralı, 32
3. Farzların Te'ârüzü (Çelişmesi) Kuralı, 37
4. Büyük Günah İşleyenleri Tekfîr Etmeleri, 44
5. Küfrün Berisinde Küfür, 48
6. Zulmün Berisinde Zulüm, 49
7. Nifâkın Berisinde Nifâk, 51
8. Âhir Zaman Cemâati Olduklarını İddia Etmeleri, 58
9. Liderlerinin Beklenen Mehdi Olduğuna Dair İddiaları, 62
10. Âhir Zaman Cemâatinin Ortaya Çıkış Vakti ve Devletlerinin Meydana Geliş Keyfiyeti, 64
11. Cemâatlerinin Seçkinliğini İddia Etmeleri, 67
12. Ümmîliğe Davet Etmeleri ve Eğitimle Mücadeleleri, 68
13. Toplumdan Ayrılmaya Davet Etmeleri, 75
D. YÖNTEM HATALARI, 81
1. Kur'ân'ın ve Sünnetin Anlaşılması Hususundaki Görüşleri, 81
2. İcmâyı Reddetmeleri, 89
3. Sahâbeyi Kötülemeleri ve Onların Sözlerini Reddetmeleri, 90
4. Taklid Hakkındaki Görüşleri, 96
BİBLİYOGRAFYA, 102
İNDEX, 104

ÖNSÖZ

Bu çalışma,* özellikle yetmişli yıllarda Mısır'da adını duyuran Tekfîr ve Hicret örgütünün görüşlerini irdelemektedir. Örgütün Türkiye'de taraftarları bilinmemekle birlikte,** sahip oldukları fikirlerin zaman zaman değişik coğrafyalarda samimi ve fakat heyecanlı müslüman gençler

---

* Bu çalışma, müellifin **Dirâse 'ani'l-Fırak fî Târîhi'l-Muslimîn "el-Havâric ve'ş-Şî'a"** (2. Baskı, Riyâd 1408/1988) adlı eserinin 108-149. sayfalarından Türkçe'ye çevrilmiştir. Çalışmanın ilk şekli daha önce makale olarak neşredilmişti (**Yeni Harran Çevresi**, Yıl: 3, Sayı: 9-10, Şubat-Mayıs 1995, s. 49-72).

** Tekfîr ve Hicret Cemâati'ne mensup kimselerin son yıllara kadar Türkiye'de faaliyet gösterdiklerine ilişkin bilgimiz bulunmamaktadır. Ancak birkaç ay önce özel bir televizyon kanalında irticaî faaliyette bulundukları iddiasıyla yakalanan birkaç gencin Tekfîr ve Hicret Cemâati'ne mensup oldukları söylenmişti. Medyanın verdiği haberlerin güvenilirliğini göstermesi açısından cemâat adının "Tekfîr Cemâati yani Kimseye Kâfir Demeyin Cemâati" şeklinde verildiğini hatırlatmakla yetinelim.

arasında görülmesi ve bahsedilen fikirlerin dinî, sosyolojik, kültürel, siyasî, tarihî, psikolojik temellerinin akademik çevrelerde tartışılmaması, bizi bu çalışmayı Türkçe'ye çevirmenin faydalı olacağı düşüncesine götürmüştür. Bu çalışmanın mütercimi, problemin akademik çevrelerde, her türlü baskıdan uzak ve objektif bir şekilde ele alınmasının temennisi dışında bir hedef düşünmemiş; herhangi bir kesimi karalamak veya desteklemek amacını gütmemiştir.

Son yıllarda ülkemizde kimi çevrelerce yürütülen baskıların, zaman zaman bilinçsizce, bazen de sinsice üretilen ve dindar insanları rencide eden politikaların zamanla Tekfîr ve Hicret Cemâati'ne benzer grupların doğmasına neden olabileceğini söylemek herhalde kehânet olmaz. Bunu engellemenin yolu, sosyal bilimcilerin, ülke sorunlarına siyasî baskı altında kalmadan, makam-mevki kaygısı taşımadan çözüm üretmeleri ve idarecilerin en kolay, ancak en fazla problem doğuran baskı ve sindirme politikalarından vazgeçmelerinden geçer. Devletin ve idarecilerin halkla ve halkın diniyle barışması ise, yaşamsal önem taşıyan öncelikli bir konudur.

Şimdi sözü fazla uzatmadan kısaca çalışmadan bahsedelim: Hâriciler ve Şiîler hakkında yazılan kitabın çevirdiğimiz bölümünde bahsedilen Tekfîr ve Hicret örgütünün görüşleri, onlarla aynı görüşleri paylaşmayan birisi tarafından ele alınmıştır. Bu itibarla yazarın, bazen subjektif değerlendirmeler yapmış olduğu ithamıyla karşı

karşıya kalması muhtemeldir. Çünkü yazar, konuyu Ehl-i Sünnetin görüşlerini yansıtacak şekilde ele almış ve cemâatin görüşlerine cevap verme gayreti içine girmiştir. Öte yandan çalışmada kullanılan eserlerin genellikle ikinci derecede kaynaklar olması, örgüt tarafından kabul gören ve bu çalışmada dolaylı olarak atıfta bulunulan bazı kitapçıklara ulaşılmaması bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir.

Çeviri yapılırken dikkat edilen hususlardan bazıları şunlardır:

a) Kitapta, bazen âyetin bir bölümü kullanılmış, tamamı verilmemiştir. Arapça metinde âyetin zikredilme nedeni rahatlıkla anlaşılırken, Türkçe'ye aktarıldığında meydana gelen müphemliği gidermek için âyetin tamamının ya da anlaşılır hale gelmesini sağlayacak bir bölümünün verilmesi yoluna gidilmiştir.

b) Yıldız işaretiyle gösterilen dipnotlar tarafımızdan eklenmiştir. Bizim eklediğimiz dipnotlarla karışmaması için yazarın kitapta yıldız işaretiyle gösterdiği bir dipnot numaralı olarak verilmiştir.

c) Çalışmanın sonuna, -kitaptaki bibliyografyadan yararlanarak- yazarın bu bölümde kullandığı eserleri gösteren bibliyografya kısmı tarafımızdan eklenmiştir. Birkaç kitaba dipnotlarda işaret edildiği halde kitaptaki asıl bibliyografyada gösterilmemiştir. Bu eserlerin isimleri de

bibliyografyaya eklenmiş; ancak bibliyografik bilgileri verilmemiştir.

d) Başlıklar müellife ait olup başlıkların numaralandırılması tarafımızdan yapılmıştır.

Yüce Allah'tan çalışmalarımızı faydalı kılmasını niyaz ediyorum.

Adnan DEMİRCAN

GİRİŞ

Hâricîlik düşüncesi, kendine has görüşleri ve üslûbuyla İslâm Tarihinin ilk dönemlerinde ortaya çıkan Hâricîler'in ortadan kalkmasıyla son bulmamaktadır. Kitmân* devresinde yaşayan ve kendilerini, "Muhakkime"** adıyla bilinen kimselerin devamı olarak gören İbâdiyye*** fırkası bir yana, bu asırda da Hâricîler'in metodunu ve üslûbunu kullanmış, onların fikirlerinden ve görüş-

---

* Kitmân, gizlemek anlamında olup takiye yerine kullanılan bir kelimedir Hâricîler'in İbâdiyye fırkası, baskı altında kaldıkları dönemlerde kitmân devresinde olduklarını söyleyerek bazı davranışlarını gizlilik içinde yürütmüşlerdir.

** Muhakkime, tahkîme karşı çıkarak ve Allah'tan başka kimsenin hükümranlık hakkı olmadığını söyleyerek Hz. Ali'den ayrılan ilk Hâricîler için kullanılan bir isimdir. Daha sonra ortaya çıkan Hâricîler için de zaman zaman kullanılmıştır.

*** İbâdiyye, Hâricîler'in önemli kollarından birisi olup bağlıları günümüzde de yaşayan tek Hâricî fırkasıdır. Kurucusu olan Abdullah b. İbâd el-Murrî et-Temîmî'ye nispetle bu ismi almıştır. Fırkanın kurucusu Abdullah b. İbâd h. 65'te Nâfi b. el-Ezrak'tan ayrılmıştır.

lerinden çokça yararlanmış cemâatler vardır. Bu cemâatlerin en meşhuru, Cemâatu'l-Muslimîn -veya medyanın kendisine verdiği isimle- Tekfîr ve Hicret Cemâati'dir. Bu cemâat hakkında yazanların büyük bir kısmı, cemâat ile Hâricîler arasında -savundukları fikirler ve amaçları bakımından farklar olmasına rağmen- sağlam bir irtibat olduğunu söylemişlerdir.[1]

Söz konusu cemâatlerdeki aşırılığı inceleyen araştırmacıların neredeyse büyük bir kısmı, bahsettiğimiz gençleri aşırı konuma sürükleyen belli başlı sebepler üzerinde görüş birliğine varmaktadırlar. Bahsedilen sebeplerin en önemlisi, bu cemâatlere mensup kimselerin karşı çıktıkları ve bunun sonucu olarak reddettikleri, toplumu hâkimler ve mahkûmlar olarak ayıran savaştır.

Bahsedilen cemâatlerin mensupları, İslâm'ı toplum hayatında yaşatmak için dinî kaygıyla ve cesaretle dolu olan İslâmî cemâatlerin fertlerindendi. Üstelik Mısır toplumunda gençlerin seçkinlerini temsil ediyorlardı. Aralarında doktor, mühendis, avukat, üniversite öğretim üyesi ve üniversite öğrencisi olanlar vardı. Bu gençler,

1) Bk. Sâlim Ali el-Behnesâvî, **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**; Mustafa Hilmî, **el-Havâric el-Usûlu't-Târîhiyye li-Mes'eleti Tekfîri'l-Muslim**; Hasan el-Hudaybî, **Du'ât lâ Kudât**; Yusuf el-Kardâvî, **es-Sahvetu'l-İslâmiyye beyne'l-Cuhûd ve't-Tatarruf**; Sâmerrâî, **et-Tekfîr, Cuzûruhu, Esbâbuhu, Muberraratuhu.**

-kıymetli bir İslâmî hayat uğrunda- amaçlarını gerçekleştirmek için yardım görecekleri yerde, aleyhlerinde yalan, iftira ve töhmetler ileri sürüldü; böylece kendilerini aniden hapishanelerin ve nezaretlerin karanlıklarında buldular. Tarihin bir benzerini bilmediği, cellatların kamçılarına ve işkence aletlerine, cezaya, zulme ve eziyete maruz kaldılar. Bütün bunlar sadece "*Rabbimiz Allah'tır*" dedikleri ve Allah'ın yolunu hayatlarında ve yaşadıkları toplumda uygulamak ve yaşatmak için gayret gösterdikleri veya buna davet ettikleri içindi. Bütün bu olanlar, İslâm'a düşman olan sosyalistlerin, ırkçıların ve ateistlerin, her türlü hürriyeti, İslâmî değerleri ve öğretileri yok etmek için kullandıkları bir dönemde yapılmıştır.[1]

1) **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s.363 vd.

A. TOPLUMUN TEKFÎRİ

Bahsedilen gençler, söz konusu çirkin işleri yapan idarecilerin, Allah'ın şerîatını tatbik etmediklerinden dolayı İslâm'a musallat olduklarını; onu mahvederek toplumdan izlerini silmeye çalıştıklarını anladılar. Bundan dolayı onların müslüman olmaları mümkün değildi. Bu gerçekler, onların söz konusu yöneticilerin bir taraftan İslâm'ı yoketmeye çalışan bazı uluslararası çevrelerle ilişkide olduklarını, diğer taraftan İslâm'a davet eden her sesi susturmayı ve onu yok etmeyi hedefleyen bir plan tatbik ettiklerini gösteren bazı belgeler ortaya çıkarmalarını sağlamıştır.[1]

Bütün bu gelişmeler sırasında bazı İslâmî cemâatlere mensup gençler arasında tekfîr dü-

---

1) **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 352 vd. el-Behnesâvî, Mısır istihbarat kaynaklarının ortaya koyduğu ve İhvân-ı Muslimîn cemâatine karşı psikolojik, kültürel ve fikrî mücadele verilmesini; onların kültür ve toplum hayatındaki izlerinin yok edilmesini konu alan tehlikeli bir belgenin metnini sunmaktadır.

şüncesi mayalandı.[1] Böylece bu idarecilerin kâfir olduklarına hükmettiler ve verdikleri hüküm daha da genişleyerek toplumun hepsini kapsayacak hale geldi. Çünkü yöneticiler, Allah'ın indirdikleriyle hükmetmiyorlardı. Aksine kendilerince ortaya konan anlaşmalarla ve kanunlarla hükmediyorlar; böylece Allah'ın harâm kıldığını helâl, helâl kıldığını da harâm yapıyorlardı. Kendilerini Allah'a eş koşuyorlar; insanları Allah'a kulluğa değil, kendilerine kulluğa yöneltiyorlardı. Yönetilenlere gelince, onlar da bu idarecileri kendilerine yönetici kabul ettikleri için kâfir oluyorlardı. Hatta onların çoğu, idarecilere bu cemâatlerin mensuplarını ve İslâm'ı ortadan kaldırmaya yönelik hedeflerini gerçekleştirmek hususunda yardımcı olmaktaydılar. Tekfîr hükmünden alimler istisna değildir. Çünkü onlar görevlerini yerine getirerek yöneticileri ve yönetilenleri tekfîr etmediler; aksine otoriteye, bu müslüman cemâatlere karşı gerçekleştirdikleri savaşlarında ortak oldular.

Bunlar, yalnız kendi cemâatlerinin müslüman cemâat olduğunu söylerler ve bu cemâate katılmayanı kâfir kabul ederler. Çünkü onlara göre cemâat, akidenin aksiyonudur ve akidenin ayrılmayan bir parçasıdır.[2] Burada bîatın ge-

---

1) **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 11; ayrıca bk. "*Muzekkerât Ömer et-Tilmisânî*", **Şarku'l-Avsat**, Yıl: 7, Sayı: 2090, 18.8.1984, s. 9.

2) **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 98-99.

rekliliğine ve cemâate bağlanmanın lüzûmuna işaret eden bazı hadîsleri delil olarak kullanmışlardır. Bunlardan birisi Muslim'in rivayet ettiği, *"Kim boynunda bir bîat olmadan ölürse cahiliyye ölümü üzere ölür."* hadîsidir.[1] Diğeri de Buhârî'nin rivayet ettiği, *"Kim cemâatten ayrılmış olarak ölürse, cahiliyye ölümü üzere ölür."*[2] şeklindeki hadîstir. Onlar cahiliyyeyi küfür manasında açıkladılar. Onlara göre yukarıdaki hadîste kastedilen cemâat kendilerinin cemâatidir. Çünkü onların cemâati bu asırda gerçek İslâm'a uyan tek cemâattir!..

Toplumun fertleri, kelime-i şehâdeti söyledikleri, namaz kıldıkları, oruç tuttukları ve hacca gittikleri halde, bu cemâate göre kâfirdirler. Çünkü onlar, kelime-i şehâdetin anlamına göre amel etmemektedirler. Üstelik hâkimiyetin hakikatini bilmedikleri için kâfir idarecilere karşı çıkmamakta, aksine Allah'ın indirdiklerinin dışındaki şeylerle hükmedilmesine neden olan yasamalar getiren seçimlere katılmaktadırlar.

İhvân-ı Muslimîn örgütünün o zamanki lideri Hasan el-Hudaybî (Allah ona rahmet etsin) haddi aşan bu görüşlere karşı çıkarak, bunun Ehl-i Sünnet mezhebine aykırı olduğunu açıkladı ve söz konusu cemâatin liderlerine karşı tavrını

---

1) Muslim, *İmâre* 58.

2) Buhârî, bu hadîsi İbn Abbâs(r)'tan rivayet etmiştir: "Benden sonra beğenmeyeceğiniz işler göreceksiniz..." *Fiten* 2.

ortaya koydu. Çünkü cemâate katılmadığı için, müslüman olduğunu söyleyen kimsenin tekfîr edilmesi ile muhâlif görüşte olan kimsenin tekfîri, Hâricîler'in savundukları ve onlarla birlikte yok olan görüşlerdir.[1] Hudaybî'nin bu görüşlerinin reddedilmesi, onun ve onunla beraber olanların küfrünü ilan eden bir grubun ortaya çıkmasına neden oldu. Bunların arasından da kendilerine Tekfîr ve Hicret Cemâati denilen cemâat ortaya çıktı. Bundan başka toplumu meydana getiren fertlerin kâfir olduğuna inanan, fakat kendi cemâatlerinde bulunan kimselerle, hâkimiyeti tesis etmek düşüncesiyle ve kendilerine göre gerçek cemâat oldukları kanaatiyle İslâm'a davet eden herhangi bir cemâate mensup kimsenin durumu konusunda kararsız olan bir cemâat kaldı.[2]

---

1) Hudaybî bu konudaki görüşlerini **Du'ât lâ Kudât** adlı eserinde açıklamıştır.

2) Bk. **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 133-134.

B. TEKFÎR VE HİCRET CEMÂATİ

Aşağıda özet olarak Tekfîr ve Hicret Cemâati adıyla bilinen ve kendilerine Cemâ'atu'l-Muslimîn adını veren kimselerin görüşlerini ve fikirlerini vereceğiz. Bu cemâatin liderliğini yapan Şükrî Mustafa 1965 yılında İhvân-ı Muslimîn örgütünün üyesi olmak suçlamasıyla hapsedildi. Bu sıralarda Asyut Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde öğrenciydi. 1971 yılına kadar altı sene hapiste kaldı. Fikirleri zindanların ve hapishanelerin içinde doğdu ve gelişti. Şükrî, örgütüne hapishanede ve dışarıda liderlik yaptı. Kendini büyük bir ıslahatçı ve ümmetin beklenen Mehdisi olarak gördü. Ona tâbi olanlar, kendisine müminlerin emiri ve müslüman cemâatin lideri olarak bîat ettiler. O ve hareketin liderleri olan arkadaşları 30. 03. 1978 tarihinde, o zamanki Evkâf Bakanı Dr. Muhammed Huseyn ez-Zehebî'yi kaçırıp öldürmekle itham edilerek idam edildiler.[1]

---

1) Bk. Muhammed Surûr b. Nâyif Zeynulâbidîn, **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah ve Ehlu'l-Ğuluvv**, Dâru'l-Erkam, 1407/1986, s. 304; **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 42-43.

Şükrî, sinirlilik, sert mizaç ve hayatındaki bütün işlerde şiddete ve aşırılığa meyleden bir yapıyla temayüz eder. Aynı şekilde gurur derecesinde aşırı kibir ve kendini beğenme özelliklerine sahipti. Bütün bunların, kendisine tâbi olanlar, fikirleriyle görüşlerinin şekillenmesi ve ulaştığı acı son üzerinde büyük izleri vardı.[1]

1) Abdurrahman Ebu'l-Hayr, **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 18-19, 137-140.

C. TEKFÎR VE HİCRET CEMÂATİ'NİN GÖRÜŞLERİ VE METODLARI

Şükrî'nin cemâati, gerek cemâat mensuplarının kendi aralarında ve gerekse başkalarıyla yaptıkları diyaloglarda, bağlandıkları kendilerine has görüşler, yöntem ve kurallar ortaya koymuşlar ve böylece İslâmî naslar, müslümanların tarihi ve toplumuna yaklaşımda cemâatlerine has bir yöntem geliştirmişlerdir. Onlar bu görüşlerini kendileri arasında dolaşan bazı kitapçıklarda ve yayınlarda açıklamışlardır. Bunların en önemlileri şunlardır:

1) ***Kitâbu'l-Hucciyât.*** Bu kitapta metodlarını, Sahâbenin sözleriyle fiilleri ve icmâ hakkındaki görüşlerini, her mukallidin küfrüne ve irtidadına hükmettiklerine ilişkin düşüncelerini, Allah'ın Kitabı ve Resûlünün sünnetini anlayış metodlarını ortaya koymaktadırlar.

2) "***İcmâlu Te'vîlâtihim ve İcmâlu'r-Redd 'aleyhâ***". Burada Ehl-i Sünnet'in tevilleriyle o tevillerin reddi üzerinde durulmaktadır.

3) "***et-Tevessumât***". Bu kitapçıkta Ehl-i Sünnet'in nazarındaki şer'î siyasetlere tekabül eden meseleler üzerinde durulmuştur. Burada müslümanların durumu, yani kendi iddialarına göre doğru yolda olan hak cemâat üzerinde durmaktadırlar. Ayrıca İslâm tarihine bakışları, hicretin gerekliliği ve Mehdi'nin ortaya çıkışı gibi konuların yanısıra, risale üniversitelerde ve modern okullarda yapılan eğitime ilişkin görüşlerini de kapsamaktadır.[1]

4) "***el-Hilâfe***". Bu kitapçığın, Şükrî Mustafa'nın yazdığı son kitap olduğu söylenir. O, cemâatin oluşum planını ortaya koyarak, İslâm'ın ortaya çıktığı dönemde cemâatin önce tebliğle başladığını, daha sonra cemâat ve kuruluşu, ikamet, hicret, cihâd ve yöntemi merhalelerinin ortaya çıktığını belirtir. Kitabın iki eki vardır. Birincisi yahudilerle ilgili olup onların çağdaş dünyaya liderliği ve dünyayı idarelerindeki yöntemlerine bir bakış konularını içermektedir. İkincisi İhvân-ı Muslimîn hakkındadır.[2]

Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin görüşleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1) İslâm'ın asgarisi.

2) Tebeyyün (belli olma) kuralı.

3) Farzların te'ârüzü (çelişmesi) prensibi.

---

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 15.

2) **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 81.

4) Büyük günah işleyenin tekfîr edilmesi.

5) Kendilerinin müslüman cemâat olduklarını iddia etmeleri.

6) Ümmiliğe davet ve eğitimle savaş.

7) Toplumdan ayrılma ve hicret.

Aynı şekilde Kitab'ı ve sünneti anlama hususunda kendilerine has bir metod geliştirmişler; icmâyı ve Sahâbenin sözlerini, ictihadlarını reddedip, taklidi eleştirmişlerdir.

1. İslâm'ın Asgarisi

İslâm'ın asgarisiyle, İslâm'ın, edâsı gerekli farzlardan oluştuğunu, bunları yapmayanın veya bazılarını eksik yapanın müslüman sayılmayacağını kasdederler. İslâm'ı sözgelimi İskenderiyye'ye gitmek gibi belirli bir amaca benzetirler. Kim İskenderiyye'ye gitmek isterse, kendisiyle İskenderiyye arasındaki bütün mesafeyi katetmesi gerekir. Birisi, son mil hariç bütün mesafeyi katederse, amacına ulaşmış sayılmaz. Aynı şekilde bir tanesi hariç bütün farzları yerine getiren kimse müslüman sayılmaz.[1]

---

1) Cemâl Sultân, **el-Beyyine (et-Tahlîlu'l-Fikrî li-Tâifeti't-Tekfîr ve'l-Hicra)**, s. 50. Müellif, önceleri Tekfir Cemâti'nin bir üyesiydi. Daha sonra onlardan ayrılarak, söylediği gibi onlarla tartışmak istemiş, fakat buna yanaşmamışlardır. Bunun üzerine bu kitabı onlara reddiye olarak yazmıştır (Bk. **el-Beyyine**, s. 3).

Şüphe yok ki bu iddiaları, dayanağı ve esası olmayan tuhaf bir anlayıştır. Ebû Ubeyd'in dediği gibi insanlar başladıkları ve giriştikleri her şeyin ismini kullanma hakkına sahip olurlar. Onların bazıları diğerlerine üstünlük sağladıkları halde hepsine aynı isim verilir. Namaz kılan (musallî) adı, namaz için tekbir getiren, rukû' ve secde yapan, ayakta duran ve oturan kimseyi içine alır; namaz kılan (musallî) adının bütün bunlara verilmesi gerekir.

Eğer bir topluluğa bir eve girmeleri emredilirse, onlardan birisi eve girip kapının eşiğine basıp yerinde beklerse, bir başkası onu birkaç adım geçer, üçüncüsü evin ortasına girerse bütün bunlara 'eve girdiler' denir. Oysa bazıları diğerlerinden daha fazla ilerlemişlerdir. Araplar arasında kabul gören mantıklı görüş budur. Aynı şekilde imâna giriş, dine giriştir.[1] İslâm'ın, yerine getirilmesi gereken bir grup farz ile ifade edilmesi doğrudur. Ancak bu, müslüman adının bütün farzları yerine getirmeyen kimseye verilemeyeceği anlamına gelmez. Bu durum, farzların bazılarını eksik yapandan müslüman adını çekip almayacağı gibi, onu İslâm'dan da çıkarmaz.

Tekfîr ve Hicret Cemâati, iddialarını -kendileri için dayanak olamayacak- bazı delillere dayandırmaya çalışmışlardır. Bunlardan birisi "Kıtâl (savaş) delili" olarak isimlendirdikleri delildir. Bu görüş özetle şöyledir: Kaynaklar ince-

1) Ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm, **Kitâbu'l-İmân**, s. 27.

lendiğinde görülür ki Peygamber(s) hiçbir müslümanla savaşmamıştır. Bunun için Resûlullah(s)'ın savaştığı veya kendisiyle savaşmaya izin verdiği herkes İslâm'dan çıkmış sayılır.

Söz konusu görüşlerine Resûlullah(s)'ın, "*Bize karşı silah çeken kimse bizden değildir.*"[1] hadîsini, -böyle bir kimsenin müslümanların cemâatinden olmadığı anlamında- dayanak olarak ileri sürerler. Bundan başka Resûlullah(s)'ın, "*'Lâ İlâhe illallah Muhammedun Resûlullah' diyen bir müslümanın kanı ancak üç şeyden birisi ile helâl olur: Evliyken zina eden kimse, öldürdüğü bir kimseye karşı öldürülmesi gereken kişi ve dinini terkedip cemâatten ayrılan kimse.*"[2] Onlar bu hadîsin, Resûlullah(s)'ın savaştığı veya zina eden yahut kâtil olmadığı halde onunla savaşmayı mübah gördüğü kimsenin, -özellikle- dinini terkeden, dinden çıkan ve müslüman cemâatten ayrılan kimseye delâlet ettiğini söylerler. Peygamber(s)'in birisiyle bir yahut daha çok farzın terkedilmesinden dolayı savaştığını görürsek, anlarız ki bu farz İslâm'ın bir şartı olup bunun yapılmamasıyla İslâm'dan uzaklaşılır.

Resûlullah(s)'ın farzlar için savaştığı, kendisinin de ifade buyurduğu gibi[3] doğrudur: "*'Allah'tan başka İlâh yoktur ve Muhammed onun Resûlüdür.' deyinceye, namazı kılıncaya ve zekât*

---

1) Muslim, *İmân* 161.

2) Muslim, *Kasâme* 25, 26.

3) Muslim, *İmân* 32; Buhârî, *İmân* 17.

verinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum. Eğer bunu yaparlarsa -müslümanlık hakkının gereği müstesna- İslâm hakkı olmak üzere canlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Artık onların hesabı Allah'a kalmıştır."[1] Onların bu iddiası, genel olarak bâtıl bir iddiadır. Çünkü kendisiyle savaşılan ya da savaşılmasına izin verilen herkes İslâm'dan çıkmış sayılmaz. Allah Teâla, -şu ayette geçtiği gibi- haddi aşanlarla savaşmayı emrettiği halde onlar için imân sıfatını reddetmemiştir: "*Eğer müminlerden iki grup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın.*"[2]

Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin delil olarak kullandığı "*Bize karşı silah çeken kimse bizden değildir.*" hadîsinde geçen "*bizden değildir*" ifadesinden silaha sarılandan uzaklaşmak ve onun dinden çıktığına hükmetmek anlaşılmaz. Bunun anlamı Ebû Ubeyd'in dediği gibi[3] o, itaat edenlerden ve şerîatı koruyanlardan değildir.

"*Lâ İlâhe illallah Muhammedun Resûlullah diyen bir müslümanın kanı ancak üç şeyden birisi ile helâl olur: Evliyken zina eden kimse, öldürdüğü bir kimseye karşı öldürülmesi gereken kişi ve dinini terkedip cemâatten ayrılan kimse.*" hadîsinde geçen "*dinini terkeden*" sözüne gelince,

---

1) **el-Beyyine**, s. 16-22.

2) *Hucurât* 49/9.

3) Ebû Ubeyd, **Kitâbu'l-İmân**, s. 43.

hadîste geçen "*Müslüman bir adamın kanı helâl değildir.*" ifadesi, ne suretle irtidat etmiş olursa olsun bütün irtidat edenleri içine alıp, İslâm'a dönmediği takdirde böyle bir kimsenin katli vacip olur. Hadîste geçen "*cemâatten ayrılan*" sözü ise Rafizîler, Hâricîler vb. gibi İslâm cemâatinden herhangi bir bid'atle veya icmâyı reddetmek suretiyle çıkanları kapsar. Burada belirtilmesi gerekir ki, sünnette failinin öldürülmesi emredilen birçok işler vardır ki bu durum, o kişinin dinden çıkmasını zorunlu olarak gerektirmez.

Öte yandan "*İnsanlarla savaşmakla emredildim...*" hadîsinde savaşmanın mübah görülmesi, öldürmeyi mübah kılmaz. Zekâtı vermeyen kimse ile onu ödeyinceye kadar savaşılır; fakat bundan dolayı öldürülmesi gerekmez. Böylece kişiyle savaşmak helâl olabildiği halde onun öldürülmesi helâl olmaz. Hadîste namazı terkedenin öldürülmesine delâlet yoktur ki bunun dışındakilere delâlet olsun.[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, aynı şekilde onlar tarafından bîatın delili olarak bilinenleri dayanak olarak ileri sürmüşlerdir. Bunun özeti şudur: Allah Teâla *Mumtehine* sûresinde aşağıdaki âyetlerde geçtiği şekilde bîatın şartlarını açıklamıştır: "*Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir şeye ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, ellerivle ayakları arasında bir iftira uydurup getir-*

1) İbn Hacer, **Fethu'l-Bârî**, I, 76.

memek, iyi işi işlemekte sana karşı gelmemek hususunda bîat etmeye geldikleri zaman, bîatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir."[1] Onlar bu âyetin iki hususu ihtiva ettiğini söylerler.

1) Allah'a herhangi bir şeyle ortak koşmamaları, ki bunda kesin harâmlar vardır.

2) Ma'rûfta ona isyan etmemeleri, ki bunda farzlar vardır.

Bunun üzerine, bîatın şartlarını tamamlayıp bütün farzları yerine getirmeyen kimsenin müslüman sayılmayacağı görüşünü geliştirdi ler.[2] Cemâatin, ayette geçen ma'rûfu (iyi iş) farz lar olarak anlaması bir gayr-ı müslime nispetledir. Ma'rûf, Allah'a ve Resûlü'ne itaat anlamına gelen her şeyi kapsayan bir isim ise, o zaman şerîatın emrettiği ve nehyettiği her şeydir. Âyet her halükârda aşağıda görüleceği üzere Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin ileri sürdüğü gibi kendileri için dayanak değildir.

Birincisi, âyet kadınların bîatten önce imânlarına hükmetmiştir. Böylece bîatın, imânın esası olduğuna dair ileri sürülen delil çürütülmüş olur. Eğer bîat şartlarıyla beraber bu şekilde imân ile küfrü birbirinden ayıran bir ayıraç ise, neden Allah kadınlar için imân ile hükmetmiştir?

---

1) *Mumtehine* 60/12.

2) **el-Beyyine**, s. 25.

İkincisi, âyet bîatın sıhhatinin şartlarını açıklamıştır. Ancak ayet, bîatın bazı şartlarının yerine getirilmemesinden dolayı, Allah'ın dininden kovulmayı ve irtidat ile hükmetmeyi gerektirecek bir şey ihtiva etmemektedir.

Üçüncüsü, Resûlullah(s)'ın bîat olmaksızın birçok insanın müslümanlığını kabul ettiği birçok rivayetle sahihtir. Bundan da anlaşılıyor ki bîat, farzların tamamı olan ve onsuz İslâm'ın kabul edilmediği İslâm sınırı anlamında delil olamaz. Eğer bu iddia doğru olsaydı Resûlullah(s)'ın İslâm'a girmek isteyen herkesten bunu istemesi gerekirdi. Bu ise meydana gelmemiştir. Aksine sahîh hadîslerde geçen ve dinden kesin olarak bilinen şey, Hz. Peygamber(s)'in, kendisine İslâm'a girme talebiyle gelen herkesten yalnızca Allah'ın birliğine ve kendisinin peygamberliğine şehâdet etmelerini istediğidir. Böylece kişi kelime-i şehâdetle hayatını koruyor ve müslüman sayılıyor. Nitekim Hz. Peygamber(s), hiçbir farzı yerine getiremeden ölen kimsenin müslüman olduğuna şehâdet etmiştir. Muslim'in Sahîh'inde nakledildiğine göre Ensârdan bir adam Peygamber(s)'e gelerek "*Allah'tan başka İlâh olmadığına, senin O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ederim.*" dedi. Sonra savaşmaya gitti ve ölünceye kadar savaştı. Peygamber(s), "*Bu kişi kolayı yaptı ve çok ecir aldı.*"[1] buyurdu. Görüldüğü gibi bu kimse, savaştan başka hiçbir amel işlemediği halde büyük ecre kavuştu.

---

1) Muslim, *İmâre* 144.

Ayrıca bu cemâat mensupları, bir farzı yerine getirmeyen ya da bir harâmı işleyen kimsenin küfür üzere olduğuna ve cehennemde ebedî kalacağına dair genel nasların bulunduğunu delil olarak ileri sürerler. Bu delillerden birisi, Allah Teâla'nın şu âyetidir: "*Kim Allah'a ve Resûlü'ne karşı gelirse, bilsin ki ona, (kendi gibilerle birlikte) içinde ebedî kalacakları cehennem ateşi vardır.*"[1] Bu âyet onlar için delil olamaz. Çünkü buradaki karşı gelmeden yani isyandan murat diğer muhkem nasların açıkladığı gibi küfür isyanıdır. Küfür olmadan meydana gelen mücerred isyan ise, Kur'ân âyetleri ve Peygamber(s)'den nakledilen hadîslerin delâlet ettiği şekilde; ayrıca ümmetin geçmiş alimlerinin ve imâmlarının görüş birliğine vardığı üzere cehennemde ebedî kalmayı gerektirmez.[2]

Onların delillerinden birisi de Resûlullah(s)'ın şu sözüdür: "*Yüz çevirenler hariç ümmetimin hepsi, cennete girecektir.*" "*Yüz çeviren kimdir, ey Allah'ın Resûlü?*" diye sordular. "*Kim bana itaat ederse cennete girmiştir, kim bana isyan ederse yüz çevirmiştir!*"[3] buyurdu. Onlar, "Bununla, açık olarak harâm olan şeylerden sakınmanın ve farzları yerine getirmenin İslâm için şart olduğunu yakînen biliyoruz." diyorlar. Hadî-

---

1) *Cin* 72/23.

2) Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'dî, **Teysîru'l-Kerîmi'r-Rahmân**, VII, 495.

3) Buhârî, *I'tisâm* 2.

sin manası, âsi eğer kâfir ise asla cennete girmeyecektir; eğer müslüman ise kastedilen şey, Allah'ın dilediği kimseler dışında, onun cennete ilk girenlerle beraber girmeyeceğidir. O halde mâsiyetin (isyanın) Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin anladığı gibi umumi olarak anlaşılmaması gerekir.

Onlar ayrıca bir farzı terketmenin veya bir harâmı işlemenin küfür olduğunu ortaya koyan ayrıntılı naslarla görüşlerini delillendirirler. Bu delillerinden birisi Resûlullah(s)'ın "*Bizimle onlar arasındaki ahit (fark) namazdır. Kim namazı terkederse kâfir olmuştur.*"[1] sözüdür. Onların delil olarak kullandıkları Resûlullah(s)'ın bir başka sözü de şöyledir: "*İnsanlarda iki şey bulunur ki bunlarda küfür vardır. Nesebe ta'netmek, ölüye ağıt yakmak.*"[2] Bu, her farz ve her harâm için böyledir. Söz konusu iki hadîste onlar için delil olabilecek bir şey yoktur. Namaz konusuna gelince, namazı terkeden hakkındaki hükümde farklılıklar mevcuttur. Alimlerden bazıları, farz olduğunu inkâr ederek namazı terkedenin kâfir olduğunu söylemişlerdir. Bazıları tövbe ettikten sonra namaz kılmayanın öldürülmesi gerektiği görüşündedirler. Bazıları ise, namazı terk eden kimsenin tekfîr edilemeyeceğini ve öldürülemeyeceğini söylemişlerdir.[3] İkinci hadîs hakkında

---

1) Nâsırudîn el-Elbânî, **Sahîhu Suneni İbn Mâce**, I, 177 (Hadîs No: 884).

2) Muslim, *İmân* 121.

3) İbn Hacer, **Fethu'l-Bârî**, XII, 203.

farklı görüşler vardır. Bunların en sıhhatlisi, nesebi ayıplamak ve ağıt yakmanın kâfirlerin amellerinden ve cahiliyye huylarından olduğu şeklindeki görüştür.[1]

2. Tebeyyün (Belli Olma) Kuralı

Tekfîr ve Hicret Cemâati, kendi cemâatleriyle içinde yaşadıkları toplum arasındaki ilişkilerin esaslarını belirlerken tebeyyün (belli olma) kuralına dayanmıştır. Onların görüşüne göre bu kural, toplumu meydana getiren fertlerin, İslâm'ın farzlarını tam olarak kabul edip onları yerine getirdikleri açığa çıkıncaya kadar müslüman olduklarına hükmetmemeyi ifade eder. Bunun anlamı, "Cemâ'atu'l-Muslimîn" yani kendi cemâatleri dışındaki fertlerin, İslâm'ın emirlerini ve insanlardan herhangi birisinin müslüman olduğuna hükmetmek için gerekli olan asgari ameli -onların bunu aldıklarını gösteren davranışları bulunmadıkça- tam anlamıyla yerine getirdiklerinin garanti edilemeyeceğidir. Onlar herhangi bir farzı yerine getirmedikleri gibi cemâati ve bîatı da reddetmektedirler. Bundan dolayı onların müslüman olduklarına hükmedemeyiz. Diğer taraftan onların İslâm'dan kovulmalarını gerektiren açık bir küfürlerini tespit edemiyoruz. Bunun için onların kâfir olduklarına da hükmedemiyoruz. Onlara göre Cemâatu'l-Muslimîn'in yani kendi fırkalarının dışındaki kimseler için uyulması gereken şer'î hüküm, durumları açığa çıkın-

1) en-Nevevî, **Şerhu Muslim**, II, 57.

caya kadar (tebeyyün), onlar hakkında beklemek yani karar vermeyi geciktirmektir. Müslüman olduklarının açık delili, onların cemâate katılıp cemâatin imâmına veya onun vekiline bîat etmeleridir. Kim buna uyarsa müslümandır; kim reddederse kâfirdir.[1] Onların tebeyyün (belli olma) kuralı, Hâricîler'den Ezârika* fırkasının savunup uyguladığı isti'râz** prensibine benzemektedir.

Bir şeyin durumu belli oluncaya kadar beklemek veya bir şeye karşı ihtiyatlı olmak, Allah'ın emrettiği şer'î bir emirdir. Ancak bu, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin savunduğu anlamda, müslüman bir kimsenin gerçekten müslüman olduğuna karar vermek için beklemek anlamında değildir. Bundan murat, durumu meçhul olan birisinin,

---

1) **el-Beyyine**, s. 36.

* Ezârika veya Ezrakiyye fırkası, liderleri olan Nâfi b. el-Ezrak'a nispetle bu isimle anılan en aşırı Hâricî fırkasıdır. Kendilerine muhalif olanların kâfir olduklarını ve hemen İslâm'a gelmedikleri takdirde eşleri ve küçük yaştaki çocuklarıyla beraber öldürülmeleri gerektiğini savunmuşlardır. Bunun dışında başka aşırı görüşlere de sahip olan Nâfi, ölünceye kadar fırkanın başında bulunmuş; ondan sonra taraftarlarının devam ettirdikleri ve yıllarca süren isyanlar meydana gelmiştir.

** İsti'râz, kendilerine muhalif olanların, çocuklarının ve eşlerinin kanlarının helal olduğuna, inanmak, başka bir ifadeyle kim olduklarına bakılmaksızın öldürülmeleri anlamındadır.

-durumu belli oluncaya kadar- kâfir olup olmadığına karar vermek için beklemektir. Bu ise, Hz. Peygamber'in, el-Velîd b. Ukbe'nin kendisine Mustalık oğullarının müslümanlarla savaşmak için hazırlık yaptıklarını bildirmesi üzerine, Hâlid b. el-Velîd'i durumu öğrenmek için Mustalık oğullarına gönderdiği zaman emrettiği şeydir. Resûlullah(s), Hâlid'e, beklemesini, onların durumu belli oluncaya kadar kendileriyle savaşmak için acele etmemesini emretti. Bu da "*Ey imân edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra pişman olursunuz.*"[1] âyetinden anlaşılmaktadır.[2]

Tekfîr ve Hicret Cemâati görüşlerini, bugün insanların içinde bulundukları karışık durumdan dolayı, sadece "*Lâ İlâhe illallah*" demenin müslüman ile kâfiri birbirinden ayırmaya yetmeyeceği düşüncesine dayandırmışlardır. Onlara göre bundan dolayı durumun açığa çıkması için başka bir dayanağa ihtiyaç vardır ki bu da Cemâatu'l-Muslimîn'e katılmaktır.[3] Bu görüşleri ise delile ihtiyaç duyan bir iddiadır. Kesin olarak bilinmektedir ki, Resûlullah(s)'ın hadîslerinde açıkladığı esaslarına göre İslâmiyet'i kabul eden kimse müslümandır ve kendisinden açık bir küfür sâdır olmadıkça onu İslâm dairesinin dışına atmanın yolu yoktur.

---

1) *Hucurât* 49/6

2) **Muhtasaru Tefsîr İbn Kesîr**, III, 361.

3) **el-Beyyine**, s. 37

Yine onlar, insanların çoğunun kelime-i şehâdeti, manasını bilmeden ya da gereklerini yerine getirmeden söylediklerini iddia ederler. Onlara göre eğer Resûlullah(s), bazı insanlardan anlamını bilmedikleri ve gereklerini yerine getirmedikleri halde sadece kelime-i şehâdeti söylemelerini kabul etmişse, bu ancak onun insanlardan İslâm'ın gereğini yerine getirmelerini isteyen bir otorite olmasındandır. Ancak şimdi İslâm hilâfeti mevcut değildir. Bundan sonra kişi, kendisi hakkında İslâm ile hükmedebilmemiz için İslâm'ın gereğini yerine getiren gruba uymalıdır ki bu da cemâattir.[1]

Onların bu iddiası da aynı şekilde Kur'ân ve sünnetten delili olmayan bâtıl bir iddiadır. Aksine naslardan anlaşıldığına göre Hz. Peygamber, kelime-i şehâdeti söylemekle kişiyi İslâm'a kabul ediyordu. Hz. Peygamber'in, anlamanın herhangi bir çeşidinin meydana gelmesini gerekli gördüğü şeklinde anlaşılabilecek bir uygulaması bilinmemektedir. Dahası birçok hadîste geçen İslâm esaslarında -ki bunlardan biri de Cebrail hadîsidir- bir delil gösterme ve bîat yoktur. Bîat ya da delil gösterme, imânın esaslarından birisi olsaydı, Resûlullah(s)'ın onu açıklaması gerekirdi. Bundan da ötesi insanların katılması emredilen cemâat belli bir cemâat olmayıp, buradaki cemâatten kasıt Kur'ân'a ve sün-

1) **el-Beyyine**, s. 38.

nete uyan bir imâm ya da halîfe etrafında toplanmaları halinde müslüman cemâatidir.[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin delil olarak kullandığı âyetler, onların iddialarının aksine delâlet etmektedir. "*Ey imân edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyi anlayıp dinleyin. Size müslüman olduğunu bildirene,* dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek 'Sen mümin değilsin.' demeyin. Çünkü Allah'ın nezdinde sayısız ganîmet vardır. Önceden siz de böyle iken Allah size lütfetti; o halde iyi anlayıp dinleyin. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.*"[2] âyeti el-Mikdâd b. el-Esved hakkında, bir adamı "*Lâ İlâhe illallah*" dediği halde öldürmesi üzerine ya da kendilerine selam veren Suleymli bir adamı öldüren ve onlardan korktuğu için selam verdiğini söyleyen bir grup hakkında indiği rivayet edilmiştir.[3] Bundan sonra, müslümanlara bir savaşa çıktıklarında herhangi bir kimseyle durumu belli oluncaya kadar savaşmamalarını veya öldürmemelerini ve zâhir ile yetinmelerini emreden âyet nâzil olmuştur.

Mumtehine sûresinde geçen ve delil olarak kullandıkları, "*Ey imân edenler! Mümin kadınlar hicret ederek size geldiği zaman, onları imtihan edin. Allah onların imânlarını daha iyi bilir. Eğer*

---

1) Bk. eş-Şâtıbî, **el-İ'tisâm**, II, 258-267.

* veya "size selâm verene".

2) *Nisâ* 4/94.

3) **Muhtasaru Tefsîri İbn Kesîr**, I, 424-425.

siz de onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz onları kâfirlere geri göndermeyin. Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar."[1] âyetine gelince, bu âyet hicret eden mümin kadınların imtihan edilmesine, onların kocalarına kızgınlıktan veya onlardan hoşlanmamadan dolayı veyahutta maddi çıkar sağlamak için hicret edip etmediklerinin araştırılmasına işaret etmektedir. Bu durum özellikle kadınlar içindir. Eğer genel olsaydı erkekler de kadınlar gibi imtihan edilirlerdi. Ancak bunu kimse söylememiştir. Allah Teâla'nın o kadınları müminеler olarak isimlendirmesi, onların dilleriyle tasdik etmelerinden ve kelime-i şehâdeti söylemelerindendir. Onlardan bunun tersini gösteren bir şey sâdır olmamıştır.[2] Bununla, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin bir kişinin durumu belli oluncaya kadar beklemeyi, müslümanların gerçekten müslüman olup olmadıklarına karar vermek amacıyla kural haline getirmelerine dair iddiaları çürütülmektedir.

3. Farzların Te'ârüzü (Çelişmesi) Kuralı

Bu kural, müslümanların öncelikle ve daha büyük hedeflerinin, İslâm devletini veya hilâfeti kurmak ve yeryüzünde yaşayan bütün insanların Allah'a kulluk yapmasını sağlamak olduğu görüşüne dayanır. Bu büyük hedefin gerçekleştirilmesi yolunda, ilk hedefle çelişmesi halinde müs-

---

1) *Mumtehine* 60/10.

2) Zemahşerî, **el-Keşşâf 'an Hakâ'iki't-Tenzîl**, IV, 94.

lüman cemâatin, -özellikle de mustaz'af oldukları aşamada- hakkın bir kısmını terketmesinde zaruret meydana gelir. İhtiyaç, zorunlu olarak bu kuralı gerektiriyorsa ve bir farzı feda etmeden, başka bir farzı yerine getiremiyorsak, bu durumda farzlar arasında daha önemli olanı öncelikli olarak yapmak veya cemâatin maslahatına uygun olanı yahutta ona gelebilecek ezayı defedecek olanını yerine getirmek gerekir.[1] Buna uygun olarak cemâat mensuplarına sakallarını kesmelerini emretmişlerdir. Çünkü sakal, hareketi sıkıntıya sokmakta ve cemâatin emniyetini tehlikeye atmaktadır. Cuma namazını da terkederek, cumanın şartlarından birisinin kuvvetli olmak olduğunu, oysa kendilerinin mustaz'af durumunda olduklarını söylemişlerdir. Öte yandan cemâatin hareketinin emniyetini sağlama zorunluluğunun, farz olan cuma namazının yerine getirilmesini engellediği görüşünü ileri sürerler.[2]

Şüphe yok ki bu, birçok konuda olduğu gibi yaptıkları çirkin bir yanlışlıktır. Bu yanlışlığın kaynağı söz konusu cemâat mensuplarının düşüncelerindeki bozukluk ve karışıklıktır Bir diğer sebep de farzları yerine getirip getirmemek hususunda müslümanın -Ammâr b. Yâsir'in durumunda olduğu gibi- inancını bile zâhiren terketmesine ruhsat verilen ikrâh durumu ile özel bir cemâatin maslahatını ve emniyetini sağlama

1) **el-Beyyine**, s. 64.

2) **el-Beyyine**, s. 52-53.

arasındaki farkı anlayamamaları, mustaz'af olmayı ve sağladığı ruhsatları; temkinli olmayı ve ondan çıkarılan özürleri idrak edememelerinden kaynaklanmaktadır. Bütün bunlar öyle meselelerdir ki, onlar hakkında şahsî görüş veya hevâ ve hevese göre hüküm verilmez. Aksine uyulması gereken şer'î ve dinî prensiplerin uygulanmasında dikkatli olmak; sapıtmaktan, hevâya uymaktan ve ona bağlanmaktan sakınmayı gerektirir.

Bu durum, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin delil olarak ileri sürdüğü şer'î prensipleri nasıl algıladıklarını ve bu prensipler hakkındaki cehaletlerini göstermektedir. Onlar, bu kâidelerin bazı farzları terketmeleri, bazı mahzûrlu şeyleri yapmaları ve benzeri iddialarına delil olduğunu sanıyorlar. Bu hususta şöyle derler: Resûlullah(s), Hendek savaşında müslümanlara *'Allah'a ve Âhiret gününe inanan kimse ikindi namazını Kurayza oğullarının bölgesine kadar kılmasın'* şeklinde bir emir verdi. Kurayza oğullarının bölgesine varış, ikindi namazı vaktinin bitiminden sonra olacaktı. Müslümanlardan bazıları ikindi namazını Medine'de bazıları da Kurayza oğullarının bölgesinde kıldı. Resûlullah(s), bu iki gruptan hiçbirini eleştirmemiştir. İkindi namazını Medine'de kılanlar kendisinin emrine muhalefet ettikleri halde Hz. Peygamber'in onları eleştirmediğini söylerler. Çünkü bu emir başka bir farzla çelişmiştir ki bu da ikindi namazıdır. Böylece iş ictihad konusu olmuştur. Bunun için iki

gruptan hiçbirini eleştirmemiştir.[1] Bu olayın farzların çelişmesi ile bir ilgisi yoktur. Burada söz konusu olan şey, Resûlullah(s)'ın namazın Kurayza oğullarının bölgesinde kılınması hususunda verdiği emrin anlaşılmasındaki ictihattır. Ashâbtan bazıları, Resûlullah(a)'ın kastettiği şeyin çabuk gitmek olduğunu anlamışlar ve namazlarını kılarak gitmek için acele etmişlerdir. Diğerleri ise Resûlullah(s)'ın Kurayza oğullarının bölgesinde namaz kılmayı kastettiğini anlamışlardır. İbn Hazm, emrin bu şekilde zâhirî olarak anlaşılmasını teyit ederek şöyle demiştir: *"Eğer Benû Kurayza günü orada bulunsaydık vakit gece yarısından sonra da olsaydı namazı ancak orada kılardık."*[2] Görüldüğü gibi olayın, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nın iddia ettiği gibi farzların çelişmesi ve bir farz için diğer bir farzın terkedilmesiyle ilgisi yoktur.

Delil olarak ileri sürdükleri olaylardan birisi de yahudi Ka'b b. el-Eşref'in öldürülmesi olayıdır. Derler ki; Muhammed b. Mesleme bu iş için ortaya çıkınca, *"Ey Allah'ın Resûlü! Söylemem için izin ver."* dedi ve ona izin verildi. Aynı şekilde Resûlullah(s) Hendek savaşında Nu'aym'a, *"Düşmanların bizi terketmelerini sağla ey Nu'aym!"* dediği zaman Nu'aym, *"Ey Allah'ın Resûlü! Söylemem için bana izin ver."* demiş ve kendisine izin verilmişti. Onlar, iki şahsa da

---

1) **el-Beyyine**, s. 71-72.

2) İbn Hazm, **el-İhkâm fî Usûli'l-Ahkâm**, I, 297.

söylemeleri izin verilen sözleri, Resûlullah(s)'a sövmek şeklinde açıkladılar.[1] Esasen onların meseleyi bu şekilde anlamalarının hiç bir dayanağı yoktur. Aksine iki konu hakkında da nakledilen rivayetlerden, söylenmesine izin verilen şeyin, düşmanın yardımsız bırakılması ve kandırılması için "yalan" olduğu anlaşılmaktadır. Bunun için Buhârî olayı "*savaşta yalan söyleme*" başlığı altındaki bir bâbta zikretmiştir. İbn Hacer, Muhammed b. Mesleme'nin düşmanları kandırmak amacıyla bazı şeyler yapmasına izin verilmesini istediğini zikreder. İbn Sa'd 'ın kıssayı anlatışından onların Resûlullah(s)'tan rahatsız olduklarını söyleyip onun görüşlerini yermek için izin istedikleri ortaya çıkmaktadır. Söyledikleri şeyler arasında şunlar da vardı: "*Bu adamın bizim yanımıza gelmesi başımıza bela oldu. Araplar bizimle savaştı ve bize karşı birleşerek biraraya geldiler.*"[2] Kaldı ki Tekfîr Cemâati'nin, yukarıda zikredilen hadîsin manasını doğru anladığını söylesek dahi, bunun genel bir kural olması mümkün değildir. Çünkü Peygamber(s)'e sövmek, imânı yok eden hususlardan olup bilindiği gibi kişiyi küfre götürür.

Tekfîr ve Hicret Cemâati, Ammâr b. Yâsir 'le müşrikler arasında geçen olayları da delil olarak ileri sürmektedirler. Ammâr, küfür sözlerini söy-

---

1) Bk. **el-Beyyine**, s. 72.

2) Bk. İbn Hacer, **Fethu'l-Bârî**, VII,338; eş-Şevkânî, **Neylu'l-Evtâr**, VIII, 82, 84.

ledikten sonra Resûlullah(s)'a sığınınca Peygamber ona "*Gönlün nasıl?*" diye sordu, Ammâr, "*Gönlüm imân doludur.*" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "*Eğer sana tekrar işkence yaparlarsa, sen de aynı şeyi tekrar söyle.*" dedi. Bu olayda onlar için bir delil yoktur; çünkü bu durum kalben inandığı halde küfrü gerektiren sözler söylemek durumunda kalan ya da kâfirlerle anlaşmaya zorlanan kimse için, zâhiren kâfir olduğunu gösterebilmesi hususunda Allah tarafından uygun görülmüş bir mazerettir. Bu da zorlanma zamanıyla ilgili bir ruhsattır. Ancak yapılanlara karşı sabretmek ve kâfirlere itaat etmemek daha faziletli bir davranıştır. Kurtubî şöyle der: "Küfre zorlanıp öldürülmeyi tercih eden kimsenin, Allah katında ruhsatı tercih edenden daha büyük ecri vardır."[1]

Her halükârda burada anlatılan zaruret halidir ve zaruret ile insanın bir şeyi kendi iradesiyle yapması arasında fark vardır. Ayrıca Peygamber(s)'in savaşta yalanı ve hileyi mübah kıldığını söylemektedirler.[2] Bu ise garip bir delillendirmedir. Çünkü yalana ve hileye izin verilmesi -onların anladıkları gibi müslümanlarla mücadelede değil- düşmanla savaştadır. Bununla, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin kendisine mübah kıldığı, dinî ve şer'î bir dayanağı bulunmayan işler ve faaliyetler arasında büyük bir fark vardır.

---

1) el-Kurtubî, **el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân**, I, 188.

2) **el-Beyyine**, s. 73.

Yukarıda üzerinde durmaya çalıştığımız delillerin zayıflığına ve tutarsızlığına rağmen, söz konusu prensibe tutunmak, Tekfîr ve Hicret Cemâati mensuplarının kendilerine, kâfir gördükleri devletin organlarıyla ve câhiliyye saydıkları kurumlarıyla yardımlaşmayı mübah görmelerine sebep olmuştur. Onlar bunu yapmakla cemâatin maslahatına uygun davrandıklarını iddia etmişler ve "Düşmanın planları gereğince yapılan iş"[1] olarak isimlendirdikleri; onlar arasında "câhiliyye ile İslâm arasında maslahatı sağlayan dakîk hesapların en iyisi"[2] şeklinde bilinen metodlarını savunmuşlardır. Bunu şöyle örneklendirmişlerdir: Yapılması gereken bir eylem var da bu eylemi cemâat ancak düşmanla ortak yapabiliyorsa ve cemâat bununla %54, düşman %46 kazanç sağlıyorsa bu iş desteklenir. Çünkü bu da olmazsa cemâat bir adım ileriye gidemez."[3]

Emniyet birimleri ve İslâm düşmanları, cemâatin bu konudaki zayıf noktasını sömürdüler ve bunda başarı sağlayarak amaçlarını gerçekleştirmek için onlardan malzemeler aldılar. "*Zehebî Olayı*", İslâm uğrunda çaba harcadığını ve düşmanlarından kurtulmaya çalıştığını iddia eden bu cemâat mensuplarının çirkin tablolarından birisidir. Son olarak bizzat Tekfîr ve Hicret

1) **Zikrayâtî ma'a Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 44 vd.
2) **Zikrayâtî ma'a Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 86.
3) **Zikrayâtî ma'a Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 87.

Cemâati'ne yönelinmiş ve mensupları tasfiye edilerek haklarından gelinmiştir.[1]

4. Büyük Günah İşleyenleri Tekfîr Etmeleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, -daha önce Hâricî-ler'in söyledikleri gibi- büyük günah işlemenin dinden çıkardığını ve büyük günah işleyenin küfrüne hükmedilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Onlar derler ki, İslâm'da küfür kelimesi, imânın zıddı bir duruma delâlet etmek için kullanılmıştır. Küfür kelimesi fısk, zulüm ve isyân kelimelerini de kapsar. Bu üç kelime tek bir anlama delâlet etmekte olup o da dinde küfürdür (küfr-ü millet). Bu hususta ihtilaf, küfre girmenin yollarıyla ilgili olup onun hakikatıyla ilgili değildir. Bu durum tamamıyla müminler, müslümanlar ve itâat edenler (kânitîn) kelimelerinde de aynıdır. Allah Teâla, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır: "*Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mümin erkekler ve mümin kadınlar, itâata devam eden erkekler ve itâata devam eden kadınlar, sadık erkekler ve sadık kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar mütevazi erkekler ve mütevazi kadınlar...*"[2] Bütün bunlar tek bir anlama ve tek bir hükme delâlet etmekte olup bu da herkesçe kabul edildiği üzere imândır. İsimlerdeki farklılık ise imâna giriş yollarıyla ilgilidir.[3]

---

1) **Zikrayâtî ma'a Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 104 vd.

2) *Ahzâb* 33/35.

3) Bk. **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 161.

Onlar da Hâricîler'in yaptığı gibi itikâttaki hatayla, ameldeki hatayı aynı kabul ederek aralarındaki ayrılığı reddettiler. Bu hususta derler ki: Şerîatın amelî küfürle kalbî küfrü birbirinden ayırdığı söylenmemiştir. Diğer taraftan amelleriyle kâfir olanların, kalbleriyle ve itikâdlarıyla kâfir olanlardan farklı olduklarına delâlet eden veya en ufak bir şekilde buna işaret eden bir tek nas yoktur. Aksine bütün naslar Allah'a isyânın amelle olduğuna, kâfir olmanın amelle meydana geldiğine delâlet eder. Amelin tek başına ateşle cezalandırılmaya, cennetten mahrum olmaya sebep olduğu bir vâkıadır. Büyük günah işleyenin kâfir olması için harâmı helâl görmesi ya da inkâr etmesi şartını reddettiler. Bu hususta derler ki; "Kalb ile veya dil ile bir şeyin mübah kılınması ya da inkâr şartına gelince, bu sorumlu tutulan fazladan bir şart olup onu ne akıl, ne kitap, ne de sünnet şart kılmıştır. Dahası insanlar arasındaki yaygın teâmül de bu şartı caiz hale getirmemiştir. Akıl, vâkıa ve şerîat nazarında gerçek netice bakımından, bir kimsenin hakkını diliyle inkâr eden kimse ile bu hakkı emredip sonra da başkalarıyla birlikte bu hakkı engellemeye iştirak eden ve onu davranışlarıyla engellemek suretiyle inkâr eden arasında bir fark yoktur. Aksine diliyle ikrâr edip sonra da ameliyle inkâr eden kimse insanlar nazarında daha büyük bir suç işlemiş ve diğerine nispetle onları daha çok kızdırmış olabilir."[1]

---

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 167.

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensupları, küfr-ü millet ile küfr-ü nîmet* arasındaki farkı da inkâr etmişlerdir. Bu hususta derler ki; "Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'in bilmeyerek iddiayla, yalanla ve Allah'a söz isnad ederek, küfr-ü nîmetin dinden çıkarmayan bir küfür olduğuna dair ileri sürdükleri iddialarının bâtıl olduğunu kesin olarak ortaya koyacağız. Onlardan Allah'ın Kitabı'ndan küfr-ü ihsân veya küfr-ü nîmetin dinden çıkarmadığına dair bir nas getirmelerini istiyoruz ki buna açıkça delâlet eden, bu manaya gelebilecek veya bahsedilen anlama işaret eden herhangi bir nas yoktur."[1] Bir başka yerde derler ki; "Kâfirlerin küfürlerine, ateşe girmelerine, orada ebedî kalmalarına ve cennetten mahrum olmalarına sebep olan şeyin, genel ve ayrıntılı yaptıkları, kazandıkları ve hak ettikleri şeyler olduğuna dair, Kur'ân'dan ve sünnetten birbirlerini destekleyici mütevâtir naslar gelmiştir:

"*Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir.*"[2]

"*Kim Allah ve Resûlüne karşı gelirse, bilsin ki ona içinde ebedî kalacakları cehennem ateşi vardır.*"[3]

---

* Küfr-ü millet, dinde küfür, diğer bir ifadeyle mutlak küfür anlamındadır. Küfr-ü nimet ise büyük günah işleme anlamında kullanılır.

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 167.

2) *Nisâ* 4/93.

3) *Cin* 72/23.

"Kim Allah'a ve Resûlüne karşı isyan eder ve sınırlarını aşarsa Allah onu, devamlı kalacağı bir ateşe sokar ve onun için alçaltıcı bir azap vardır."[1]

"Hayır! Kim bir kötülük eder de kötülüğü kendisini çepeçevre kuşatırsa işte o kimseler cehennemliktirler. Onlar orada devamlı kalırlar."[2]

Resûlullah(s)'ın şu sözleri de delil olarak kullanılmıştır:

"Koğucu cennete giremez."[3]

"Müslümana sövmek fısk, onunla çarpışmak küfürdür."[4]

"Zâni zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsız, hırsızlık yaptığında mümin olarak hırsızlık yapmaz. Bundan sonra tövbe arzedilmiştir"[5]

*"Benden sonra birbirlerinizin boyunlarını vuran kâfirler olmayın."**

Resûlullah, *"Vallahi imân etmez! Vallahi imân etmez!"* buyurdu. *"Kim ey Allah'ın Resûlü?"*

---

1) *Nisâ* 4/14.
2) *Bakara* 2/81.
3) Muslim, *İmân* 169.
4) Muslim, *İmân* 116.
5) Muslim, İmân 104.
*) Buhârî, *İlm* 43; *Hacc* 132; *Meğâzî* 77; Muslim, *İmân* 118-120; *Kasâme* 29; *Fiten* 50

diye soruldu. "*Komşusu şerrinden emin olmayan kişi.*" dedi.[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, bu görüşlerini doğru olmayan önermeler üzerine bina etmişlerdir. Küfür kelimesinin İslâm'da ancak imânın aksi ve onun zıddı bir anlamda kullanıldığına dair görüşleri doğru değildir. Aynı şekilde küfrün genel bir hüküm olduğunu, bu lafzın birçok çeşidi içine aldığı; fısk, isyan, nifâk vd. gibi her çeşidinin kendine has bir adı bulunduğunu iddia etmeleri ve bu manada delil olarak ileri sürdükleri şeyler de doğru değildir. Çünkü lügatte küfür, füsûktan başka bir şeydir. İsyân ve zulüm de böyledir. Âyetteki atıf ayrı anlamları gerektirir, aynı anlamı değil.[2] Buna ilave olarak şunu da belirtelim ki, bu ıstılahlar tek bir derecede değildir; küfrün, zulmün ve nifâkın çeşitleri vardır.

5. Küfrün Berisinde Küfür

Dünya ahkâmına nispetle insanı dinden çıkaran ve âhiret ahkâmına nispetle ateşte ebedî kalmayı gerektiren büyük küfür vardır. Bir de onu işleyen kimse için ateşte ebedî kalmayı değil, belirli bir zaman cehennemde kalmayı gerektiren, sahibini İslâm dininden çıkarmayan, ancak onu fasıklık ve isyânın içine sokan küçük küfür vardır. İlk anlamıyla küfür kelimesinin karşılığı imândır. Bunun için Allah Teâla'nın şu sözünde

---

1) Buhârî, *Edeb* 29.

2) Bk. **el-Mufredât fî Ğarîbi'l-Kur'ân**.

olduğu gibi mümin ve kâfir denir. "...*İçlerinden kimi imân etti, kimi de inkâr etti...*"[1] İkinci anlamdaki küfrün karşılığı ise şükürdür. İnsan ya nîmet için şükredendir yahut o nîmete küfreden. "*Şüphesiz biz ona yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.*"[2]

İbn Abbâs(r), Peygamber(s)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "*Bana cehennem gösterildi; oradakilerin çoğunun kadınlar olduğunu gördüm. Onlar küfrederler.*" Bunun üzerine, "*Allah'a mı küfrederler?*" diye soruldu. Peygamber, "*Onlar kocalarına karşı küfrân ederler; iyiliğe karşı küfrân ederler. Birisine bütün zaman ihsân etsen, sonra da senden (hoşuna gitmeyen) birşey görse, 'Ben senden hiçbir hayır görmedim.' der.*"[3] buyurdu. Allah Teâla'nın "*Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir.*"[4] âyetiyle ilgili olarak İbn Abbâs şöyle der: Bu dinden çıkaran bir küfür değildir. 'Atâ b. Ebî Rebâh ise, "*Küfrün berisinde küfürdür.*" demiştir.

6. Zulmün Berisinde Zulüm

Zulüm, aynı şekilde insanı dinden çıkaran, ateşte ebedî kalmayı gerektiren büyük ve dinden çıkarmayan, ateşte ebedî kalmayı gerektirmeyen küçük zulüm olmak üzere ikiye ayrılır. Buhârî,

---

1) *Bakara* 2/253.
2) *İnsan* 76/3.
3) Buhârî, *İmân* 21.
4) *Mâide* 5/44.

Sahih'inde "*Zulmün berisinde zulüm*" bâbında İbn Mes'ûd'un şu sözlerini nakletmiştir: *En'âm* sûresindeki "*İnanıp da imânlarına herhangi bir haksızlık (zulüm) bulaştırmayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır.*"[1] âyeti inince bu, Resûlullah(s)'ın Ashâbına ağır geldi ve dediler ki; "*Hangimiz nefsine zulmetmemiştir ki?*" Resûlullah(s), "*Durum zannettiğiniz gibi değildir. Bu, Lokman'ın oğluna söylediği, 'Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma; doğrusu eş koşmak büyük bir zulümdür.'*[2] *sözlerindeki gibidir.*"[3] buyurdu. İbn Hacer şu sözleriyle buna açıklama getirmiştir: Bunun delâlet ettiği şey, Ashâbın ayette geçen '*zulüm*' sözünden günahların bütün çeşitlerini anladıklarıdır. Peygamber(s) de onların bu anladıklarını reddetmemiş; ancak burada kastedilenin, zulmün en büyük çeşitleri olduğunu açıklamıştır ki bu da şirktir. Böylece zulmün birbirinden farklı mertebelerinin olduğunu göstermiştir. Bu açıklamanın ayetin peşinden gelmesi, şirk dışındaki günahları işleyen kimsenin dinden çıkaran küfürle itham edilemeyeceğini göstermektedir.[4]

Aynı şekilde birçok âyette, şu âyetlerde olduğu gibi zulüm, mâsiyet anlamında kullanılmıştır: "*Ey Peygamber! Kadınları boşayacağı-*

---

1) *En'âm* 6/82.

2) *Lokman* 31/13.

3) Muslim, *İmân* 197; Buhârî, *İmân* 23.

4) İbn Hacer, **Fethu'l-Bârî**, I, 95.

nızda, onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun. Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur."[1]

"Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkınmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir."[2]

7. Nifâkın Berisinde Nifâk

Nifâkın da dereceleri vardır. Resûlullah(s) döneminde münafıkların nifâkları itikadî idi. Kur'ân-ı Kerîm'deki *Bakara*, *Berâe* ve diğer sûrelerde geçen âyetler buna delil olup onların cehennem ateşinde ebedî kalacaklarını vurgulamaktadır. Dahası onlar cehennemin en aşağı yerindedirler. Çünkü onların küfürleri küfrün en şiddetli çeşitlerindendir. Diğer taraftan söz gelimi az bir riyâ gibi amelî nifâkın da çeşitleri vardır. İbn Ebî Muleyke bize gelen sözlerinde şöyle der: "Muhammed(s)'in Ashâbından otuz kişiye yetiştim. Hepsi de kendileri için nifâktan korkuyorlardı. Onların arasında imânının Cebrâil ve Mikâil'in imânı gibi sağlam olduğunu söyleyen hiç kimse yoktu."[3]

---

1) *Talâk* 65/1.
2) *Nisâ* 4/10.
3) Buhârî, *İmân* 36.

İbn Ömer(r)'den rivayet edildiğine göre insanlardan bazıları şöyle demişlerdir: "Biz idarecilerimizin yanına gider, onların yanlarından ayrıldığımızda kendilerine söylediklerimize aykırı sözler söyleriz." İbn Ömer, bu davranışı nifâk olarak gördüklerini söylemiştir.[1]

İbn Teymiyye der ki; "Resûlullah döneminde nifâkla itham edilenler tek nevî değillerdi. Onlar arasında hâlis münafık olanlar, imânı olup da nifâkı olanlar ve imânı gâlip olduğu halde içinde nifâktan bir parça taşıyanlar vardı."[2]

Aynı şekilde nifâkın, küfrün ve zulmün bazı çeşitlerini görüyoruz ki içinde bu lafızlardan birisi geçen her nas, bunun sahibinin dinden çıktığı anlamına gelmez. Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin ileri sürdüğü deliller onlar için dayanak olamaz. Çünkü delil olarak ileri sürdükleri âyetlerde geçen "*mâsiyet*" kelimesi mutlak manasıyla kullanılmamıştır. Bu anlamda mâsiyet, şirk manasındadır ve bundan sonra mâsiyet sahibi kimse dinden çıkmış olup ebedî olarak cehennem kalacaktır. Ancak yalın olarak mâsiyet dinden çıkarmamakta ve ondan dolayı ebedî olarak cehennemde kalınmamaktadır. Bu çeşit mâsiyet (günah) ile itaat bir arada bulunur. Mütevâtir naslar, Allah'ı birleyen bir inanca sahip kimselerin cehennemde ebedî olarak kalmayacaklarına delâlet etmektedir. Çünkü sahip oldukları tevhîd

1) Buhârî, *Ahkâm* 27.

2) İbn Teymiyye, **Mecmû'u'l-Fetâvâ**, VII, 523.

inancı, bazı günahlar işleseler de cehennemde ebedî olarak kalmalarına mânidir. Eğer tövbe etmezlerse durumları Allah'ın iradesine kalmıştır. Dilerse onları affederek cennete gönderir; dilerse onları dilediği kadar cezalandırdıktan sonra cennete koyar. Bundan dolayı mâsiyetler, imânı gidermediği gibi küfrü de gerektirmez; ancak Allah'ın imân ehlini kendisiyle vasıflandırdığı ve Kur'ân'ın bazı yerlerinde onlara şart koştuğu imânın hakîkatini ve ihlâsını ortadan kaldırır. Allah Teâla şöyle buyurur: "*Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar...*"[1] Bu âyetten sonra şöyle devam eder: "*Tövbe edenler, ibadet edenler, hamdedenler, oruç tutanlar, rükû edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır. O müminleri müjdele!*"[2]

Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin bazılarını delil olarak ileri sürdüğü, içinde küfür ve şirkin zikredildiği ve bunların günahlardan dolayı meydana geldiği belirtilen delillere gelince, bunlar Ebû Ubeyd'in dediği gibi, sahibinden imânı gideren bir küfür ve şirki meydana getirmez. Ancak bunlar, kâfir ve müşriklerin üzerinde bulundukları ahlak ve yaşayışın yansımasıdır.[3]

---

1) *Tevbe* 9/111.

2) *Tevbe* 9/112.

3) Ebû Ubeyd, **Kitâbu'l-İmân**, s. 40,43.

Bu görüşü destekleyen delillerden bazıları şunlardır:

a) Kur'ân'daki nasların birçoğu, Allah Teâla'nın büyük günah işleyen bazı kimseler için imân ismini reddetmediğini göstermektedir. Biz burada Allah Teâla'nın âsiler hakkındaki şu sözlerini delil olarak sunmakla yetineceğiz: "*Eğer müminlerden iki grup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin.*"[1] Bu âyet imâma karşı basit bir sebebin te'vîlinden dolayı, isyan etmiş âsilerin kâfir olmadıklarını açıklamaktadır. Onların öldürülmesi ve birbirleriyle savaşmaları büyük günahlardan sayıldığı halde yaptıkları, onlardan imân adını gidermemekte ve bundan dolayı ehl-i imândan çıkmamaktadırlar.

b) Allah Teâla, kâtile işlediği suçtan dolayı ebedî olarak cehennemde kalmayı vâdetmiştir. Buna rağmen bu âsi kâtil için imân sıfatını kullanmaktadır. O, maktûlün velilerinin kardeşidir ve onlar mümindirler: "*Artık her kimin cezası, kardeşi (öldürülenin velisi) tarafından bir miktar bağışlanırsa taraflar (hakkaniyete) uymalı ve (öldüren) ona (gereken diyeti) güzellikle ödemelidir.*"[2] Şüphesiz buradaki kardeşlikten kastedilen din kardeşliğidir.

c) Kur'ân-ı Kerîm, insanların mallarını haksız bir şekilde yiyen veya helâl olmadığı halde faiz yiyen kimse için imân sıfatını reddetmemiş-

1) *Hucurât* 49/9.

2) *Bakara* 2/178.

tir. "*Ey imân edenler! Mallarınızı, bâtıl ile aranızda yemeyin.*"[1]

Bir başka âyette Allah Teâla şöyle buyurmaktadır: "*Ey imân edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terkedin.*"[2]

d) Ayrıca günahların dinden çıkarmadığına dair birçok hadîs de nakledilmiştir. Bunlardan birisi Ebû Zer'in şu hadîsidir: Resûlullah(s), "*Allah'tan başka ilâh yoktur diyen ve bu ikrâr üzere ölen hiçbir kul yoktur ki cennete girmesin*" buyurdu. "*Zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?*" diye sordum. Resûlullah, "*Evet! Zina etse de, hırsızlık yapsa da!*" buyurdu. "*Zine etse de, hırsızlık yapsa da mı?*" dedim. Resûlullah, "*Evet! Zina etse hırsızlık yapsa da!*" buyurdu. Bu soru cevap üç defa tekrarlandı. Dördüncüsünde "*Ebû Zer patlasa da!*" buyurdu."[3]

Bir diğeri de Ubâde b. es-Sâmit'in şu hadîsidir: "Resûlullah(s), etrafında Ashâbından bir grup mevcut olduğu sırada "*Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, kendiliğinizden uyduracağınız bir yalanla iftira etmemek, hiçbir iyi işte isyan etmemek üzere bana bîat ediniz. İçinizden sözünde duran olursa mükâfatı Allah'ın*

---

1) *Nisâ* 4/29.

2) *Bakara* 2/278.

3) Muslim, *İmân* 154.

üzerindedir. Bu dediklerimden birini yapıp da ondan dolayı dünyada cezalandırılırsa, bu ceza ona kefârettir. Bunlardan birini yapıp da yaptığı fiili Allah örterse, işi Allah'a kalır. İsterse onu bağışlar, isterse ona ceza verir." buyurdu. Biz de bu şartlar üzerine ona bîat ettik."[1]

e) Allah Teâla, günah işleyenlere bazı cezalar koymuştur: Zâni recmedilir ya da kendisine sopa vurulur; hırsızlık yapanın eli kesilir; kasden adam öldüren öldürülür; dişe mukabil diş; savaşçının eli ve ayağı çapraz olarak kesilir; irtidat eden öldürülür. Eğer bütün bunların hükmü küfür ve dinden çıkma olsaydı zina edene verilen ceza ile içki içene, kâtile, savaşçıya veya mürtede verilen ceza arasında bir fark olmaması gerekirdi. Bunların hepsi kâfir ise onlara uygulanan cezalar arasındaki farklar niye?

İbn Teymiyye şöyle der: "Her müslüman bilir ki Peygamber(s), içki içeni, zina edeni, iftira edeni ve hırsızı, öldürülmeleri gereken mürtedler olarak değerlendirmemiştir. Aksine Kur'ân-ı Kerîm ve Resûlullah(s)'tan gelen mütevâtir nakiller, böyle kimseler için İslâm'dan dönenlere verilen cezalardan farklı cezalar bulunduğunu açıklamaktadır. Aynı şekilde Allah Teâla iftira edenle zina edene sopa atılmasını ve hırsızın elinin kesilmesini emretmiştir. Bunlar, Peygamber(s)'den

1) Buhârî, *İmân* 10.

tevâtürle gelmiştir. Eğer bütün bu kimseler mürted olsalardı onları öldürürdü."[1]

Ebû Ubeyd de Hâricîler'in görüşlerini reddederken şöyle demiştir: Allah Teâla'nın onların söylediklerini yalanladığını görüyoruz. O, hırsızın elinin kesilmesine, zina edenin ve iftira atanın sopa vurularak cezalandırılmasına hükmetmiştir. Eğer günah, sahibinin kâfir olmasına sebep olsaydı, böyle bir kimse için verilecek ceza ölümden başka bir şey olamazdı. Çünkü Resûlullah(s), şöyle buyurmuştur: '*Kim dinini değiştirirse onu öldürünüz.*' Görmez misin ki onlar kâfir olsalardı, cezaları el kesme ve sopa ile dövme olmazdı. Allah Teâla'nın mazlum olarak öldürülen hakkındaki sözü de böyledir: "*Onun velisine yetki verdik.*"[2] Eğer adam öldürmek küfür olsaydı velinin affetme ve diyet alma hakkı olmazdı ve kâtili öldürmesi gerekirdi.[3]

Bütün bunlardan dolayı isyanların ve büyük günahların imânı zedelediğini ve azalttığını, fakat günahı işleyen kimsenin onda ısrar edip tövbe etmese bile, bu durumun imânı kökünden yok etmediğini ve onu tamamen ortadan kaldırmadığını kabul ediyoruz. Bundan Murcie'nin dediği gibi isyanın veya büyük günahın imâna bir etkisinin olmadığı kastedilmemektedir. Aksine bunu yapan kimseye Allah'ın âsilere va'dettiği

1) **Mecmû'u'l-Fetâvâ**, VII, 288.

2) *İsrâ* 17/33.

3) **Kitâbu'l-İmân**, s. 39-40.

azâb ve ceza vardır. İsyan, imâna, onun artması veya eksilmesi yönünden etki eder. İmânın kalması veya gitmesi yönünden değil... İsyana batmak, küfre ve -Resûlullah(s)'ın hevâ ve şehvetin gerektirdiği şeyleri iyiliğe kanalize etmek için getirdiği bazı kuralları inkâr etmek sûretiyle- irtidata düşmeye sebebiyet verir.

8. Âhir Zaman Cemâati Olduklarını İddia Etmeleri

Hâricîler, "el-Cemâ'atu'l-Muslime" (müslüman cemâat) olduklarını iddia edip kendilerine düşmanlık yapan kimselerin küfrüne hükmettikleri gibi Tekfîr ve Hicret Cemâati de aynısını yapmıştır. Çünkü kendilerinin müslüman cemâat, liderlerinin beklenen Mehdi olduğunu; onun eliyle İslâm'ın zaferinin tamamlanacağını ve diğer dinlere karşı üstün geleceğini iddia etmişlerdir.

Âhir zaman cemâati olduklarına dair ileri sürdükleri delillerinden bazıları şunlardır:

Peygamberler, ancak yeryüzünün fesada uğramasından sonra gönderilir. Aynı şekilde hak cemâati de ancak bugün olduğu gibi fesâd umumi bir hal alınca ortaya çıkar. "Resûlullah(s)'ın gönderiliş zamanı -O'ndan gelen sahîh nassa göre- yeryüzündeki insanların, Arabıyla ve Acemiyle fesada uğramalarından sonradır. Bunun sebebi fesâdın yeryüzünü doldurmasıdır ki bu sâbit bir sünnettir. Allah Teâla, yağmuru insanların ümit

kesmelerinden sonra indirir ve rahmetini yayar. O, elçilerine yardımını, ümitsizliğe düştüklerinde indirir. Ancak fesâdın ortaya çıkmasından ve artmasından sonra hak cemâatin güçlenmesine izin verilmesi, Allah'ın sünnetidir. Yeryüzünde bulunan herkes, isyanları yüzünden Allah ve Resûlü tarafından kızılan kimseler olmuşlardır. Bu ise, İslâm cemâatinin İslâm devletini kuracağı zamandır"[1]

Onlar cemâatlerinin ortaya çıkışını, Deccâl'ın ortaya çıkışına ve Hz. İsâ'nın yeryüzüne inmesine bağlamışlar ve Deccâl'ın ortaya çıkışı ile Hz. İsâ'nın nüzûlünün yaklaştığını iddia etmişlerdir. Buna delil olarak da yahudilerin yeryüzüne hâkim olmalarını; hıristiyanları ve müşrikleri boyundurukları altına almalarını ileri sürmüşlerdir.[2]

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensuplarının, kendi cemâatlerinin âhir zaman cemâati olduğuna dair görüşleri, İslâm'a göre dayanağı ve esası olmayan bâtıl bir iddiadır. Tarihî olaylar ve cemâatin geldiği durum bu iddialarını yalanlamıştır. Öyle ki faaliyetlerini ortaya koyamadan veya iddia ettikleri şeylerin bazılarını elde edemeden cemâatin işi bitmiştir.

---

1) **Risâletu't-Tevessumât**, Keyfe Ta'melu Cemâ'atu'l-İslâmiyye el-Yevm (**el-Hukm bi-Gayri mâ Enzel-Allah**, s. 215'ten).

2) **et-Tevessumât** (**el-Hukm bi-Gayri mâ Enzel-Allah**, s. 215'ten).

Kendilerine işaret ettiğini iddia ettikleri bazı âyetleri delil olarak ileri sürerek, "Kendilerinin *"Müminlerden henüz kendilerine katılmamış bulunan diğer insanlara da (kitabı ve hikmeti öğretir)."*[1] ve *"Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı alçak gönüllü (şefkatli), kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir topluluk getirecektir."*[2] âyetlerinde zikredilen âhir zamandaki hak cemâat olduklarını söylemişlerdir.

Allah Teâla'nın *"O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidayet ve Hak din ile gönderendir."*[3] sözlerinin de onlara delâlet ettiği görüşündedirler. Onlar cemâatlerine *"Âhir zaman cemâati"* adını uygun görürler. Hz. Muhammed(s)'in, İslâm dininin diğer bütün dinlere gâlip gelmeden vefat ettiğini iddia ederler. Bunun anlamı Allah'ın, yukarıdaki âyetin anlamını sadece kendi cemâatlerinin eliyle gerçekleştireceğidir. Derler ki; "Allah Teâla -bilip istediği sebeplerden dolayı- Peygamber(s)'in Ashâbına yüklemediği, İslâm'ın diğer bütün dinlere galip gelmesi, Allah'a ibadet edilip ona ortak koşulmaması görevini âhir zaman cemâatinin eliyle tamamlayacaktır. Ne göçebe ne de yerleşik hayat yaşayan hiç kimse kalmayacaktır ki Allah onu bu dine izzetle veya zilletle sokmasın. Allah, kulları üzerindeki kud-

---

1) *Cum'a* 62/3.

2) *Mâide* 5/54.

3) *Tevbe* 9/33.

ret ve nîmetini tamamlayacak; Kendisi, Resûlleri ve hizbi, alemlerin üzerine muzaffer olacak; onları bu konuda va'dettiği şekilde üstün kılacaktır."[1]

Tekfîr Cemâati'nin delil olarak ileri sürdüğü âyetlerde, âhir zaman cemâati olduklarına dair onlar için bir dayanak ve kanıt yoktur. Allah Teâla'nın "*Müminlerden henüz kendilerine katılmamış bulunan başkalarına da (kitabı ve hikmeti öğretir).*"[2] ayetinde geçen "*onlardan başkalarına*" sözlerinin tefsîriyle ilgili olarak Buhârî, Ebû Hureyre'den şunları rivayet etmiştir: *Cum'a* sûresindeki "*Müminlerden henüz kendilerine katılmamış bulunan başkalarına da (kitabı ve hikmeti öğretir).*" âyeti inince, "*Onlar kimdir, ey Allah'ın Resûlü?*" diye soruldu. Üç defa soruluncaya kadar onlara karşılık vermedi. Aramızda Selmân-ı Fârisî de vardı. Resûlullah(s), elini Selmân-ı Fârisî'nin üzerine koyarak şöyle dedi: '*İmân süreyya yıldızının yanında dahi olsaydı bazı adamlar yahut bunlar arasından bir adam ona nâil olurdu.*' Mücâhid, onların Acemler ve Peygamber(s)'i tasdik eden bütün Arap olmayan kimseler olduklarını söylemiştir."[3]

İkinci âyet olan "*Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı alçak gönüllü (şefkatli),*

---

1) **el-Hucciyât (el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 215-216'dan).

2) *Cum'a* 62/3.

3) **Tefsîru İbn Kesîr**, IV, 363-364.

kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir topluluk getirecektir." âyetine gelince, İbn Kesîr bu âyetin tefsîrinde, "Allah Teâla, yüce kudretini bildirerek şunu söyler: Kim onun dinine yardımdan ve şerîatını tatbikten yüz çevirirse, Allah onu şerîatı için daha hayırlı, daha kuvvetli ve doğru yolda olan birisiyle değiştirir." der.[1]

Üçüncü âyet olan "*O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidayet ve Hak din ile gönderendir.*" ayetinde geçen "*O, Resûlünü gönderendir*" sözüne gelince, bu âyet Hudeybiye anlaşmasından sonra nâzil olmuştur. Âyette, Allah'ın Peygamberine Mekke fethi, Allah Teâla'nın Peygamberini zafere ulaştıracağı ve dinini izzetli kılıp onu Arap olsun, başka milletlerden olsun yeryüzündeki insanlar arasında diğer dinlere bağlı olanlara karşı üstün kılacağı müjdesi vardır.[2] Ashâb(r), bu zaferlerin birçoğunu idrak etti. Bundan dolayı bu âyetler Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin savunduğu görüşlere delâlet etmediği gibi, onların iddialarını desteklememektedir.

9. Liderlerinin Beklenen Mehdi Olduğuna Dair İddiaları

Kendilerinin âhir zaman cemâati olduklarına dair iddialarının sonucu, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin, liderleri Şükrî Mustafa'nın bu üm-

---

1) **Muhtasaru Tefsîri İbn Kesîr**, I, 527.

2) **Muhtasaru Tefsîri İbn Kesîr**, II, 137-138.

metin beklenen Mehdisi olduğu, otoritenin onu öldüremeyeceği, bu uğurda sarfettiği bütün çabaların boşa çıkacağı şeklindeki görüşleri doğdu. Çünkü yahudî ve hıristiyanlarla savaşması, yeryüzünün her tarafında zafer bayraklarını yükseltmesi için Allah Teâla onu koruyacak; onun eliyle dinini diğer bütün dinlere üstün kılacak ve ona yeryüzünde dilediği kadar idare etme imkânı verecektir.[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, Beklenen Mehdi meselesine çok önem vermiş; bu mesele onların kitapçıklarında geniş yer işgal etmiştir. Mesîh'in ortaya çıkacağı dönem; bu dönemde Mehdi'nin ortaya çıkışı ve Deccâl ile Hz. İsâ(a) arasında kesin bir galibiyetle ve Deccâl'ın ölümüyle sonuçlanan bir savaşın meydana geleceği zaman hakkında geniş bilgiler vermişlerdir. Aynı şekilde Yecûc ve Mecûc'un ortaya çıkışı hakkında da bilgi vermektedirler. Kitapçıklarından onların, ümmetin ıslâhının ancak "Cemâ'atu'l-Muslime" ve onun beklenen Mehdisi eliyle olabileceğine inandıkları anlaşılıyor. Bu, ancak kâfirlerin yok olmasından yahut iki süper güç arasında insanları helâk edici; atom bombaları ve füzeler gibi silahları yok edici; müslümanların savaş hazırlıkları olacak olan kılıçlar, kargılar, mızraklar, atlar gibi doğal silahlar dışında silahın kalmayacağı, yok edici bir savaşın meydana gelmesinden sonra olacaktır.

---

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 216.

Böylece yeryüzünde Allah'ın sünneti gerçekleşecektir!... [1]*

10. Âhir Zaman Cemâatinin Ortaya Çıkış Vakti ve Devletlerinin Meydana Geliş Keyfiyeti

Daha önce Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin, Mehdisinin ortaya çıkışını iki süper gücün yok oluşuna ve onların maddî silahlarının son bulmasına bağladıklarına işaret etmiştik. Bunu risâlelerinde yeryüzünün ve üzerinde yaşayanların yok olacağını, mümin kuvvetin ve doğal silahın kalacağını vurgulamak amacıyla birden çok yerde tekrar etmişlerdir.

"***et-Tevessumât***" adlı risâlelerinde "*İslâm Devleti Nasıl Kurulacak?*" başlığı altında "İslâm devletinin kurulması küfür devletinin yıkılmasıyla olacaktır. İki düşman süper güç arasındaki fikrî çatışma Allah Teâla'nın sünnetindendir. Bu çatışma, İranlılar ile Romalılar arasında olduğu gibi Rusya ile Amerika arasında da meydana gelmektedir. İdeolojilerinin gelişip yayılması sırasında bu iki süper gücün öğütücü, birbirlerini yok edici savaşlar yaparak çatışması, Allah'ın sünnetindendir. İslâm'a mensup olduğunu iddia eden

---

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 216-217.

* Bundan sonra gelen ve kitabın ilerideki bölümlerinde Mehdi hakkında bilgi veren kısımlara işaret eden üç satırlık bir paragraf, metnin akıcılığını bozduğu için çıkarılmıştır.

cemâatlerin askerî inkılapları düşünmeleri yanılgı ve sapmadır. Aynı şekilde cahiliyyeye karşı maddî ve askerî bakımdan muvaffak olacağımızı düşünmek de yanılgıdır. Müslüman cemâat için güzel zafer, Allah'a ibadet etmesidir. Bundan sonra Allah Teâla, kudretiyle birbirine düşman olan iki kuvvetin, müslümanların zaferinin kolaylaşması için birbirlerinin hakkından gelmesini mümkün kılar. Bunun savaşma tarzı ve kullanılan silahlarla bağlantısı vardır. Kâfirlerin yok olması, kendi silahlarının yok olmasıyladır. Müslümanların savaş usûlü teke tek savaşmak olup, yeryüzünün içindekilerle birlikte füzelerle ve atom bombalarıyla yokedilmesi şeklindeki cahiliyye savaşı gibi değildir. Mümin cemâat için savaşın eski silahla olması Allah'ın sünnetindendir:

"*Cennet kılıçların gölgesi altındadır.*"[1]

"*Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihâd için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın.*"[2]

Yeryüzünün kâfirlerle birlikte, dünyaya hâkim oldukları ve onunla iftihar ettikleri zaman yok edilmesi de Allah'ın sünnetindendir: "*Nihayet yeryüzü zinetini takınıp (rengarenk) süslendiği ve sahipleri de onun üzerinde kudret sahibi olduklarını sandıkları bir sırada, bir gece veya gündüz ona emrimiz (âfetimiz) gelir de onu sanki dün ye-*

1) Bk. Buhârî, *Cihâd* 22.

2) *Enfâl* 8/60.

rinde yokmuş gibi kökünden koparılarak biçilmiş hale getiririz." (*Yunus* 10/24).[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, bununla cihâd yükünden ve düşmanla karşılaşmaktan kaçma sonucuna ulaşmakta, kendi nefisleri için, olayların gidişatını iki süper güç arasındaki çatışmanın onları yok edeceği prensibine göre yorumlayarak çeşitli mazeretler ileri sürmektedirler. Yeryüzünün ve üzerinde yaşayanların yok olacağını, çünkü yok olmanın tam bir yok olma olduğunu ve onları da kapsadığını; bundan kaçmanın imkânsız olduğunu unutarak bu iki süper gücün yok olmasından sonra yeryüzüne kendilerinin vâris olacaklarını iddia etmektedirler. Öte yandan onun yolundan gittiklerini iddia ettikleri Resûlullah(s)'ın İranlılar'ın ve Rumlar'ın yok olmasını beklemediğini, onların maddî ve askerî üstünlüğünü bahane etmeden cihâda çıktığını unutmaktadırlar. O, elindeki sınırlı silah ve kuvvetle, daha büyük olan bu iki güçle savaşmış ve bilgisi dahilindeki her kuvveti ve aracı kullanmak için imkânlarını sonuna kadar zorlamıştır.

Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin, İslâm cihâdının ancak eski silahlarla olabileceğini iddia etmesi ve kuvveti bu şekilde açıklaması için ne bir dayanakları ne de delilleri vardır.

---

1) **Risâletu't-Tevessumât**, Keyfe Tekûmu Devletu'l-İslâm (**el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 265-266'dan).

11. Cemâatlerinin Seçkinliğini İddia Etmeleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, kendi cemâatlerinin yani "Cemâatu'l-Muslimîn"in seçkin bir cemâat olduğunu, onu müslümanların tarihlerine bağlayan bir bağlantının bulunmadığını ve çağdaş İslâm cemâatlerinden herhangi birisiyle ilişkileri olmadığını iddia etmektedir.

Cemâatin üyesi olan Abdurrahman Ebu'l-Hayr, bu meselelerdeki görüşlerini açıklamak amacıyla şunları yazmıştır: "İlk günden itibaren aşağıdaki konularda ayrılığa düştük:

1) H. 4. asırdan itibaren küfrün, İslâm Tarihini asırlar boyunca etkisi altına alıp sürüklediği.

2) Dünyadaki tek müslüman cemâat olan cemâatimizin oluşumu.

3) İhvân-ı Müslimîn'i, İslâmî hareketin şahsiyetlerinden manevî bir şahsın tekfîri gibi tekfîr etmek.

Ben Şeyh Şükrî'nin cemâatini İhvân-ı Muslimîn'in tarihî, organik bir uzantısı ve onun düştüğü sıkıntının bir yankısı olarak değerlendirirken; Şeyh Şükrî, cemâatini yeryüzündeki hiç bir cemâatle veya hilâfet döneminden herhangi bir dönemle -özellikle de Osmanlı hilâfetiyle- hiçbir surette bağlantılı görmüyordu. Ona göre cemâatinin İhvân-ı Muslimîn örgütüyle, İslâmî Hare-

ket içindeki cemâatlerden herhangi bir cemâatle veya Osmanlı hilâfetiyle organik bir bağı yoktu.

4) İslâm Tarihine önem verilmemesi. Şükrî, İslâm Tarihini sıhhati sabit olmayan olaylar yığını olarak değerlendiriyordu. Ona göre tarih, Kur'ân-ı Kerîm'de vârid olan en güzel kıssalardır. Bunun için İslâm hilâfeti dönemlerinin araştırılmasını ve bu dönemlere önem verilmesini yasaklıyordu. Ben ise bu sıralar Resûlullah(s)'ın Medine'ye hicretinden, son hâlifelerden Sultan II. Abdülhamîd'e karşı 1909'da Araplar'ın ve Arap olmayanların da katıldıkları uluslararası hücumun başarılı olmasına ve Atatürk'ün yaptığı devrimin tarihinine kadar, İslâm Tarihinin birbirine bağlı halkalardan meydana gelen İslâm dünyasının tarihi olduğu görüşündeydim."[1]

12. Ümmîliğe Davet Etmeleri ve Eğitimle Mücadeleleri

Bu cemâat, kendisini İslâm davasını yüklenmeye ve onu icrâ etmeye ehil tek cemâat olarak görmesine rağmen, söz konusu davayı yüklenmek için hazırlık yapmamaktadır. Aksine cemâat, insanları ümmiliğe ve (devletin eğitim kurumlarında verilen) eğitimi yok etmeye davet etmiştir. Böylece onlar, davet görevini üzerine alan ilk nesil, yani Ashâb nesli gibi olacaklarını sanıyorlar. Ayrıca dinî ilimlerle maddî ilimler ya da onların deyimiyle kâfirlere ait ilimlerin bira-

1) Bk. **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 34-36.

raya gelmesinin mümkün olmadığını iddia ediyorlar.

et-Tevessumât adlı risâlede, Resûlullah(s)'ın cemâatinin özelliklerinden bahsederken bu ilk cemâatin dini, dünya için öğrenmediğini, yeryüzünü imâr etmek ve evler inşâ etmek için öğrenim görmediklerini söylemektedirler. Çünkü bu, kâfirlerin vasıflarındandır: "*Onlar, dünya hayatının görünen yüzünü bilirler.*"[1] İlk müslümanlar dünya işlerinden o kadar uzak idiler ki Resûlullah(s), hurmayı aşılamanın nasıl bir etki meydana getirdiğini bilmiyordu. O, "*Biz ümmî bir milletiz; yazı ve hesap bilmeyiz.*" derdi. Bizim de onlar gibi ümmî olup bütün gayretimizi ve zamanımızı kitap ve hikmeti öğrenmeye yöneltmemiz gerekir. Bundan başka birşey yapmak açık bir sapıklıktır. Ömrünün yarısından çoğunu cahiliyye öğretimiyle geçiren insan, ne zaman İslâm'ı öğrenecek? Bundan dolayı diyoruz ki ümmîliğin yok edilmesine davet, insanları İslâm'ı öğrenme yerine küfür ilimleriyle meşgul etmeye yönelik bir yahudi düşüncesidir. Bizim aramızda okur-yazar kimselerin bulunması, bütün vaktini İslâm'ı öğrenmeye ayıran ümmî bir ümmet olmamıza engel değildir."[2]

Bunun açık bir karıştırma ve sakat bir safsata olduğu şüphesizdir. Çünkü Hz. Peygamber

---

1) *Rûm* 30/7.

2) **et-Tevessumât (el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah,** s. 237'den)

döneminde yaşayan ilk İslâm cemâatinin dini, dünya menfaati için öğrenmediğini söylemekle, eğitim- öğretimi tamamen terkettiğini söylemek arasında fark vardır. Aynı şekilde Resûlullah(s)'ın -onun bir mûcizesi sayılan- ümmî bir elçi olması ile Cemâatu'l-Muslime'nin bir eksikliği olan eğitimsizlik (ümmîlik) arasında da fark vardır.

Tekfîr ve Hicret Cemâati, Allah Teâla'nın "*Ümmîlere içlerinden, kendilerine âyetlerini okuyan, onları temizleyen bir peygamber gönderen O'dur.*"[1] sözlerinde Araplar'ın bir vasfı olarak geçen ümmîliğin manasını anlamada da hata etmiştir. Bu âyette ümmîlikten, yaygın anlamı olan "kültür ve bilginin zıddı" kastedilmemektedir. Kelime, burada kendilerine peygamberler gönderilen yahudi ve hıristiyanlar gibi kimseler için kullanılan ehl-i kitâb lafzının karşıtı bir terim gibi kullanılmıştır. Burada ümmîler, kendilerine peygamber gönderilmeyen, bundan dolayı da peygamberlik hakkında bilgisi olmayan Araplar'dır. Bunu İbn Abbâs 'ın şu sözü de desteklemektedir: "Ümmîler, Araplar'ın yazı bilenleri ve bilmeyenleri olmak üzere tamamıdır. Çünkü onlar ehl-i kitâb değillerdi."[2]

Ehl-i kitâb ile ümmîler arasındaki bir karşılaştırma da Allah Teâla'nın şu sözünde geçmektedir: "*Ehl-i Kitâba ve ümmîlere de; "Siz de Alla-*

---

1) *Cum'a* 62/2.

2) el-Kurtubî, **Tefsîru'l-Kurtubî (el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân)**, XVIII, 91.

h'a teslim oldunuz mu?" de. Eğer teslim oldularsa doğru yolu buldular demektir. Yok eğer yüz çevirdilerse sana düşen, yalnızca duyurmaktır. Allah kullarını çok iyi görmektedir." [1]

Hz. Peygamber'in ümmîliğine dair deliller çok olup bunlardan birisi şu âyettir: "*Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî Peygamber'e uyanlar...*"[2]

Hz. Peygamber'in ümmîliği ilmi ve bir kitaba bakmadan, yani ezberinden okuyamaması yönünden değil; Allah Teâla'nın buyurduğu gibi yazı yazmama ve bir yazıyı okumama yönündendir: "*Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı bâtıla uyanlar kuşku duyarlardı.*"[3]

O'nun yazı yazamaması, -yazıyı yazamamanın mükemmel amaçlarının husûle gelmesiyle- faziletlerinin en yücelerinden ve mûcizelerinin en büyüklerindendir. Allah, ona ilmi bir mûcize olarak kitap vasıtası olmaksızın öğretti. Şüphe yok ki Resûlullah(s)'ın "*Biz ümmî bir ümmetiz.*" hadîsiyle ümmîliğe ve yazıyı bilmemeye davet ettiğine inanmak yanlıştır. O, bu sözleriyle Araplar'ın o günkü durumlarını anlatmak istemiştir. Nitekim onlar ayların hesaplanmasında rûyete yani ayı görmeye itimat ediyorlardı. Müslümanların o

---

1) *Âl-i İmrân* 3/20.

2) *A'râf* 7/157.

3) *Ankebût* 29/48.

günkü durumu, Tekfîr ve Hicret Cemâati mensuplarının bu hadîsten anladıklarını reddetmektedir. Çünkü Ashâb(r) arasında vahyi, anlaşmaları, resmi belgeleri; Resûlullah(s)'ın çeşitli yerlerdeki hükümdarlara, görevlilerine, valilerine ve vergi memurlarına vs. gönderdiği mektupları yazan kâtipler vardı. Aynı şekilde Resûllulah(s), Zeyd b. Sâbit'e kendisine onların kitaplarını okuması için yahudilerin dilini öğrenmesini emrettiği ve Zeyd(r)'in onların dilini 15 günde öğrendiği nakledilmiştir.[1] Ayrıca O, kurtuluş fidyesi ödeyemeyen Bedir esirlerine, fidye olarak Ensârın çocuklarına okuma-yazmayı öğretmelerini emretmiştir.[2]

İşte bu müslümanların eliyle ilim ve mârifet parladı; insanlar Allah'ın dininde bilgili oldular; ilmi ve hikmeti öğrendiler; doğuda ve batıda ilim talep ettiler. İlim, ahlak, mârifet ve amel üzerine tesis edilmiş büyük bir medeniyet kurdular. Allah Teâla onları bu fazilette şu sözleriyle desteklemiştir: "*Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, kendilerini temizleyen, kendilerine Kitâb ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Halbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler.*"[3]

---

1) **Fethu'l-Bârî**, XIII,186.

2) Bk. İbn Kayyım, **Zâdu'l-Me'âd**, II, 67; Muhammed b. Yusuf es-Sâlihî eş-Şâmî, **Sebîlu'l-Hedy ve'r-Reşâd fî Sîreti Hayri'l-'İbâd**, IV, 104-105.

3) *Âl-i İmrân* 3/164.

Resûlullah(s)'ın ümmîliği onun yüce faziletlerinden ve en büyük mûcizelerinden olduğu halde, ümmîliğin başkasına nispetle böyle olmadığını görüyoruz. Aksine o Kur'ân-ı Kerîm'de geçtiği gibi yerme ve tenkit nedenlerinden biridir: "*İçlerinden bir takım ümmîler vardır ki, Kitâb'ı bilmezler. Bütün bildikleri kulaktan dolma şeylerdir. Onlar sadece zan ve tahminde bulunuyorlar.*"[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensupları, dinî ilimleri öğrenmekle dünyevî ya da maddî ilimleri öğrenmenin beraber olmasının imkânsızlığını iddia etmektedir. Bundan dolayı dünyevî ilimleri öğrenmeyi terketmek ve onlarla uğraşmamak gerektiği görüşünü savunmaktadırlar. "***el-Hilâfe***" adlı kitaplarında şöyle denmektedir: "Şimdi yeryüzünü yok eden çalışmalar, ilimler ve icatlar bütününün Allah'a ibâdet etmek amacıyla yapıldığını, bu çekici medeniyetin meydana getirilmesi ve süslü geniş dünya için ömrün harcanmasıyla Allah'a oruç, namaz, dua, zikir, hac, tebliğ yapmak suretiyle ibadet etme, hakkını vererek cihâd etme, gereği gibi Allah'ın kitâbını tilâvet etme, Allah'ı sabah akşam tesbih ederek zikretmenin birlikte yapılabileceğini zannedenlere gelince, derim ki; çağdaş medeniyeti meydana getirmenin sorumluluğunun, ibadet sorumluluğuyla çelişmediğini zannedenler ve Batılı bilginlerle bu medeniyeti meydana getirenlerin aynı zamanda Alla-

---

1) Bakara 2/78.

h'a ibadet eden kimseler olduğunu mümkün görenler... Bunu zannedenler ilk önce kendilerinin hayasızlığına ve utanmazlığına şehâdet ettikten sonra istediklerini yapsınlar. Bunlar kendilerine, *"Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi harcadınız, onların zevkini sürdünüz. Bugün ise yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanızdan ve yoldan çıkmanızdan dolayı alçaltıcı bir azap göreceksiniz!"*[1] denilen kimselerdir.[2]

Şüphe yok ki bu da Tekfîr ve Hicret Cemâati mensuplarının içine düştüğü büyük bir karıştırmadır. Hiç kimse muâsır medeniyetin, onunla ilgili ilimlerin ve metodun Allah'ın yolu ve onun rızası üzere kâim olduğunu iddia etmemektedir. Ancak bundan müslümanların dinlerinin gerekleri ve değerleriyle ilmî, metodik ilerlemenin getirdiği şeyleri uzlaştırmalarının mümkün olmadığı kastedilmemektedir. Bilakis müslümanların bu asırda tebliğ ve cihâd görevini yerine getirebilmeleri için bilime ve bilgiye daha çok ihtiyaçları vardır. Özellikle müslümanlar, Avrupa'daki ilmî hamleye liderlik yapan ve ona damgasını vuran ilim ile dini birbirinden ayırma hareketine yardımcı olmazlar. İslâm tasavvuruna göre ilim, dinî çerçevede tabiî bir şekilde ortaya çıkar, gelişir dinin kıymetli koruyuculuğu ve dinle bağlantılı ahlakî esasların himayesi altında ilerler.

---

1) *Ahkâf* 46/20.

2) **Kitâbu'l-Hilâfe**, (**el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 237'den).

13. Toplumdan Ayrılmaya Davet Etmeleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, din ile ilim arasındaki ilişki hususundaki dar görüşlülüklerine ve sakat anlayışlarına uygun olarak, ilim ve eğitim-öğretim hakkındaki bu basit anlayışlarını gerçekleştirmek amacıyla üyelerini enstitülerden, okullardan, üniversitelerden ve devlet görevlerinden hicret etmeye yöneltmiştir. Bunu da hicret etme, insanlardan ayrılarak uzlete çekilme, müesseseleri ve kurumlarıyla toplumdan ayrılma hususundaki fikirlerini tatbik etmek amacıyla yapmışlardır. Daha önce bu cemâatin, müslümanların tek cemâati olduklarını ve kendilerinin dışında kalanların müslüman olmadıklarını iddia ettiklerine işaret etmiştik. Bundan dolayı topluma tamamen cephe alarak kendileriyle, cahiliyye ve küfür ile vasıflandırdıkları müslüman toplum arasında tam bir ayrılık ilan etmişlerdir. Böylece toplumun eğitim kurumlarından ve ibadet yerlerinden ayrıldılar.

Liderleri Şükrî, adamlarını üniversitelere, okullara ve enstitülere girmekten engellemelerinin sebebini açıklayıp temize çıkarmak için, "Tâğut'a diyorum ki, ben sadece kadınları üniversitelere ve okullara gitmekten engellemekle planın için engel meydana getiriyor değilim. Tağut'a diyorum ki, işte ben seni onların eğitiminden ve ulaşımlarını sağlamaktan kurtarıyorum. Hicretim, sana karşı bir devrim tehlikesi oluşturmamaktadır. Böylece iskân probleminin azaltılmasında sana yardımcı oluyorum. Görevleri

terketmek suretiyle bize vereceğin maaşlardan seni kurtarıyorum." demektedir.[1]

Bu cemâat mensupları, toplumdan ayrılmayı ve kendilerine bağlı kimselerin cahilî toplumdan uzak, çölde ayrı köylerde yaşamaları suretiyle, -cahiliyye iktidarından kaçmak için Allah'ın geniş yeryüzünde hicret etmeleri mümkün oluncaya kadar- oralarda Allah'a ibadet etmeyi düşündüler.[2] Bunun için mağaralara ve dağlara sığındılar; müslüman toplumun fertleriyle evlenmekten kaçındılar.

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensupları şöyle derler: Allah Teâla müşrik kadınlarla -ehl-i kitab olanlar hariç- evlenmemizi harâm kılmıştır. Kadınlar, Cemâatu'l-Muslimîn'in yani kendi fırkalarının dışından ise, müşrik olmaları ihtimalinden dolayı onlarla evlenmemek ve bu evliliğin haram olması vacip olur. Bu görüşleri için, görüşlerine, hevâ ve heveslerine uygun olması amacıyla, kendilerine has bir şekilde tefsîr ettikleri bazı âyetlere dayandılar. Bunlardan bazıları şunlardır:

"*İmân edinceye kadar müşrik kadınlarla evlenmeyin.*"[3]

"*Kâfir kadınları nikahınızda tutmayın.*"[4]

---

1) **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 84; **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 307.
2) **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 84.
3) *Bakara* 2/221.
4) *Mumtehine* 60/10.

"Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan kadından başkası ile evlenemez; zina eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan erkek evlenir. Bu, müminlere harâm kılınmıştır."[1]

"Lâ İlâhe İllallah" diyenlerle evlenmenin haram olduğunu söylemek için bu âyetleri delil olarak ileri sürmek, Allah'a iftiradır. Çünkü ilk iki âyet müşrik kadınlarla evliliğin ve mümin kadının kâfirle evlendirilmesinin harâm olduğuna işaret etmektedir. *Nûr* sûresindeki âyete gelince, zina eden erkek ve zina eden kadınla ancak tövbe ettikten sonra evlenilmesinin helâl olabileceği açıklanmıştır.

Diğer taraftan Tekfîr ve Hicret Cemâati, selâmı sınırlandırmış; kendi cemâatlerinin dışında kalan, toplumun diğer fertlerine nasıl selâm verileceğini belirlemiş ve onlara bu hususta müşrik muamelesi yapmıştır. Derler ki; Allah Teâla, *"Size selâm olsun. Biz kendini bilmezleri (arkadaş edinmek) istemeyiz."*[2] *"Selâm sana. Rabbimden sana mağfiret dileyeceğim."*[3] ayetlerinde olduğu gibi *"selâm"* lafzının müşrikler için kullanılmasına cevâz vermiştir. Müşrikler arasında bulunanların hükmü, müşriklerin hükmü gibidir. Bundan dolayı onlara *"Selâmun 'Aleykum"* denebilir. Ma'rife olan *"es-Selâmu 'Aleykum"* lafzı ise, Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Musâ'nın li-

1) *Nûr* 23/3; bk. **el-Beyyine**, s. 60-61.

2) *Kasas* 28/55.

3) *Meryem* 19/47.

sanıyla geçtiği gibi ancak müslüman için kullanılabilir: "*Selâm hidayete (kurtuluşa) uyanlarındır.*"[1]

Onlara hak tebliğ edildiği halde onu reddettikleri ve Sahabenin sözleri ile fukahânın sözlerinin değeri meselesinde, Cemâ'atu'l-Muslimîn ile ihtilafa düştükleri gerekçesiyle, İslâmî Hareketlerin şehidleri üzerine namaz kılmaya karşı çıktılar. Çünkü cemâatin mensupları, Sahâbenin sözleriyle fukahânın sözlerini kabul etmezken diğerleri kabul etmektedirler. Öte yandan ona bağlanmadan müslümanlığın mümkün olmadığı hak cemâate bîat etmeyi reddetmişlerdir.[2]

Bunlar toplumu küfürle itham ettikleri halde, davetçilerin yaptığı gibi toplumu meydana getiren fertleri doğru yola ulaştırmak veya düzeltmek için faaliyet göstermeye teşebbüs etmemektedirler. Aksine kâfir olan cahilî toplumun ıslahının gerekmediği, bilakis onu zayıflatmaya ve hakkından gelmeye çalışmak gerektiği görüşünü savunmaktadırlar. Ancak ıslah işiyle, Emr-i bi'l-Ma'rûf Nehy-i 'ani'l-Munker* işine gelince, bunları yapmak, -bu toplumların imânlı olduklarını kabul anlamına geldiği için- böylesi toplumlarda bunun yeri yoktur. Bundan dolayı toplumun yıkılmasını ve onun dayanaklarını zayıflatmayı şer'î görevlerden saydılar. Çünkü toplum,

---

1) *Tâhâ* 20/47; bk. **el-Beyyine**, s. 62-63.

2) **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 93.

* İyiliği emretme, kötülükten nehyetme.

cahilî bir toplum olup hezimete uğratılması ve yıkılması gerekir. Tabii bunun için cemâat kendine, tahrip etmek ve kamunun mallarına zarar vermek; devletin kurumlarını ve tesislerini yıkmak için sayısız yöntemler kullanmayı helâl görmüştür. Aynı şekilde kendi saflarını güçlendirmesi ve muhaliflerinin kuvvetlerini yıkıp zayıflatması halinde taraftarlarına yağmalamayı, hile yapmayı ve aldatmayı helâl görmüşlerdir. Yine cemâatlerinden dinden dönenleri öldürmeyi, onlara zulmetmeyi; farklı yollarla onlarla mücadele etmeyi ve onlara işkencenin çeşitli yöntemleriyle eziyet etmeyi helâl görmekte olup bunun imândan olduğunu kabul ederler.[1]

---

1) **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 93; **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, s. 232-236, 65 vd.; Nu'mân es-Sâmerrâî, **et-Tekfîr Cuzûruhu Esbâbuhu Muberrerâtuh**, s. 169 vd.

D. YÖNTEM HATALARI

Tekfîr ve Hicret Cemâatini, anlamada, hüküm çıkarmada, amelde ve çalışmalarında bahsettiğimiz çirkin hatalara düşüren şey, nasları ele alış tarzları, onu anlamaları ve naslardan hüküm çıkarmada takip ettikleri metodlarında ve aşağıda anlatılan hususlardaki hatalarıdır.

1) Kur'ân ve sünneti anlamadaki metodları,

2) İcmâyı reddetmeleri,

3) Sahâbenin sözlerini ve görüşlerini kabul etmemeleri,

4) Taklidi engellemeleri ve taklitçiyi tekfîr etmeleri.

1. Kur'ân'ın ve Sünnetin Anlaşılması Hususundaki Görüşleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, Kur'ân'ın tefsîre ihtiyacı olmadığını iddia etmektedir. Onlara göre hükümlerin Kur'ân'dan ve sünnetten direk alınması mümkündür. Bu hususta şöyle derler: "Allah'ın ve Resûlü'nün sözlerinin bir açıklamaya ihtiyacı olduğunu söyleyen kimse kâfir olur. Çünkü bu durumda beşerin sözünün Allah'ın kelâmın-

dan daha açık olduğuna inanmış olur.[1] Bu görüşlerine Allah'ın şu âyetlerini delil gösterirler:

"(Allah'ın emirlerini) onlara iyice açıklasın diye her peygamberi yalnız kendi kavminin diliyle gönderdik. Artık Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. Çünkü O, güç ve hikmet sahibidir."[2]

"Elif. Lâm. Râ. (Bu sana indirilen), hikmet sahibi (ve) her şeyden haberdar olan (Allah) tarafından âyetleri sağlamlaştırılmış, sonra da açıklanmış bir kitaptır."[3]

Ayrıca şu sözlerini de bu hususta delil olarak ileri sürerler: Allah'ın ve Resûlü(s)'nün sözü mü daha açıktır yoksa başkalarının mı? Eğer 'Allah'ın kelâmı daha açıktır' derlerse ona tabi olmaları vacip olur ve onların görüşlerini reddetmemiz için bize yeterince güç vermiş olurlar. Eğer aksini söylerlerse kâfir olurlar ve naslarla çatışırlar. Ayrıca derler ki; "Allah Teâla(c) kendisinin izni olmadan sözlerini açıklayacak birisine ihtiyaç duyar mı, duymaz mı? Eğer 'ihtiyacı yok' derlerse, onların görüşlerini reddetmemiz için bize yeterince güç vermiş olurlar; yok eğer ihtiyaç duyduğunu söylerlerse Yüce Allah'a indirmediği bir otoriteyi ortak koşmuş olurlar."[4]

---

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 128.

2) *İbrâhîm* 14/4.

3) *Hûd* 11/1.

4) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 128.

Şüphesiz bu iddia, kaynağı "tefsîr"den kastedilen şeyi anlamadaki hata olan, sakat bir tartışma ve boş bir safsatadır. Tefsîrden -Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin anladığı gibi- Allah'ın kelâmının kapalı olduğu ve insanlar tarafından anlaşılması için beşerî bir açıklamaya ihtiyaç duyduğu kastedilmemektedir. Bilakis Allah Teâla'nın kelâmı, manalarının anlaşılması ve meramının idrak edilmesi için beşerî bir hazırlığa ihtiyaç duyar. Bundan dolayı âyetlerin nüzûlü, durumu, kıssaları, iniş sebebleri, Mekkî ve Medenî, muhkem ve müteşabih, nâsih ve mensûh, hususi ve umumi, mutlak ve mukayyed, mücmel ve müfesser, helâl ve harâm, va'd ve va'îd, emir ve nehiy, ibretler ve mesellerin ilmi olan tefsîre ihtiyaç vardır.[1] Her insan buna ehil değildir. Bu önemli işin üstesinden ancak lügat, nahiv, sarf, belağat, kırâat ilimleri, nâsih, mensûh, esbâb-ı nüzûl ilmi, usûlu'd-dîn ilmi, tevhîd, hadîs-i nebevî ve fıkıh usûlü ilimlerinin acısını çeken kimseler gelebilir.[2]

Bu cemâatin inandığı şeylerden birisi, müctehidin her meselede isabet etmesinin gerektiğidir. Kim ictihad eder de hataya düşerse sapar ve insanları saptırır. Onların nazarında bu prensip, Allah'ın kitabı hakkındaki her sözü kapsayıp, âyetlerde delâleti kesin olanla muhtemel olan

---

1) Suyûtî, **el-İtkân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân**, s. 225.

2) Muhammed Huseyn ez-Zehebî, **et-Tefsîr ve'l-Mufessirûn**, I, 265.

arasında bir fark yoktur. Âyet hakkında ancak tek söz söylemek caizdir.

el-Hucciyât adlı risâlelerinde şöyle demektedirler: "Müctehid hakkında hatanın caiz olması anlayışı devam ettiği müddetçe müctehidin kendisini taklid edeni sapıklığa düşürmesi mümkün olur. Böylece müctehid Allah'ın dışında bir şârî' (kanun koyucu) olur ve durum Allah'ın "*Allah'ı bırakıp bilginlerini (hahamlarını) ve rahiplerini rabler edindiler.*"[1] âyetinde buyurduğu hale gelir.[2]

Kuşkusuz onların bu anlayışı, hükümlerin elde edilme usûlü hakkında yüz kızartıcı bir cehalettir. Onların iddia ettikleri gibi her müctehid hatalı ve dalâlette değildir. Usûlcüler, aklî meselelerdeki müctehid, usûl meselelerindeki müctehid ile zannî-fıkhî meselelerdeki müctehidleri birbirlerinden ayırmışlardır. Birinci konuyu ele alan kimse için hakkı ve doğruyu bulma şartını koşmuşlardır. Çünkü bu meselelerde hak tek olup birden fazla değildir. Bunun için bu konuda isâbet eden de tektir. Aksi takdirde birbiriyle çelişen iki şey bir araya gelir. Kim doğruyu bulmuşsa, isabet etmiş olur; kim hata ederse günahkâr olur. Günahlar ise çeşitlidir. Eğer hata Allah ve Resûlü'ne imân konusuyla ilgili ise hatayı işleyen kimse kâfir olur. Aksi takdirde bid-'atçı ve fâsık olur. Çünkü o, haktan sapmıştır. Bu, Allah Teâla'nın görüleceğini inkâr ve Kur'ân-

1) *Tevbe* 9/31.

2) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 128-129.

'ın mahlûk olduğunu söylemek gibidir. Dinin kesin ve malûm olan bu meselelerine zarurî olarak, beş vakit namaz, zekat, hac, ramazan orucunun farz olduğu; zina, adam öldürme, hırsızlık, içki içmenin harâm olması ve benzeri -Allah'ın dininden kesin olarak bilinen şeyler de- eklenir. Bunlarda her müctehid farklı görüşler ileri sürerek isabet edemez; çünkü bunlarda doğru bizce bilinen tek bir tane olup, birden çok olamaz. Buna uygun görüşte olan isabet etmiş olur; ona muhalif olan da hatalı ve günahkârdır. Hakkında kesin delil bulunmayan zannî-fıkhî meselelere gelince, bunlar ictihad konularıdır ve müctehid için bunda bir günah yoktur."[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, hadîsin anlaşılması hususunda alimlerin görüşlerine şiddetli bir şekilde karşı çıktılar. Karşı çıktıkları alimlerin görüşlerinin, ümmet arasındaki ihtilafı ve Resûlullah(s)'ın dinî meseleleri anlaşılır bir Arapça ile açıklamadığı görüşünü ihtiva ettiğini ileri sürerler. Derler ki; "Eğer alimler bu ihtilaflara düşerlerse ve Resûlullah(s)'ın hadîsi onlar için bu problemleri ortaya çıkarırsa, onlardan daha az bilgili olan insanlar Peygamber(s)'in söylediklerinden kastedileni nasıl anlayacaklar? Öylese onun ümmeti nasıl tek bir söz üzere olan, tek bir ümmet olur?[2]

---

1) Bk. Ebû Hâmid el-Gazzâlî, **el-Mustasfâ**, II, 357 vd.; Vehbe ez-Zuhaylî, **el-İctihâd fi'ş-Şerî'ati'l-İslâmiyye**, s. 198-199.

2) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 129.

Bir hadîsin veya bilginin anlaşılmasında, alimlerin ihtilafının manası Resûlullah(s)'ın açık bir Arap lisanıyla meseleleri açıklamadığı anlamında değildir. Mesele, İbn Teymiyye'nin "Raf'u'l-Melâm 'ani'l-E'immeti'l-A'lâm" adlı kitabında da açıkladığı bazı hususlarla ilgilidir. Bazı fakîhlerin elinde bulunan hadîslerin diğer bazılarının elinde bulunmayışı bunlardandır. Bu ve başka sebepler, ümmetin birliğine ve bir görüşte olmasına engel olmaz. Çünkü bilinen bir husustur ki müctehid imâmlar, görüşlerinin kabul veya reddedilmeye açık olduğunu, etrafında ihtilaf olmayan kaynağın Kur'ân ve Resûlullah(s)'ın sâbit sünneti olduğunu; ümmetin görüşünün bu iki asıl etrafında buluştuğunu ve birliğinin bununla var olduğunu bilirler.[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, Sahâbenin Kur'ân tefsîri ile ilgili sözlerine ve Tefsîrin ana kaynaklarına baş vurmayı reddederler. Çünkü onlara göre bu eserler, faydasız boş şeylerdendir. Daha önce onların Kur'ân ilimlerine verilen önemi yok ettiklerine işaret etmiştik. Bütün bunlara rağmen hevâ ve heveslerine uygun olarak Kur'ân'ı tefsîr ettiler ve tefsîrleri hedeflerine hizmet edecek şekilde yapıldı. Onların tefsîrleri cehalet ve basitliğe delâlet eden çirkin yanlışlıklarla doludur. Mesela bunlardan birisi, "*Rabb'in, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir peygamberi memle-*

1) İhtilafın sebebleri için bk. İbn Teymiyye, **Raf'u'l-Melâm 'ani'l-E'immeti'l-A'lâm**.

ketlerin ana merkezine göndermedikçe, o memleketleri helâk edici değildir. Zaten biz halkı zâlim olmadan ülkeleri helâk edici değiliz."[1] âyetinin tefsîriyle ilgili sözleridir. Dediler ki: Âyette geçen "Ummu'l-Kurâ" bugün Ortadoğu'da olup burası Arap milletinin bakışlarının kendisine çevrildiği ve oradan Arap milletinin diğer memleketlerine küfrün yayıldığı Mısır'dır.[2]

Ümmetin geçmiş alimlerinin gösterdiği yolu takip etmeyen ve onların metoduna uymayan bu metod sonucu düştükleri hatalardan biri de şudur: "Küçük ya da büyük bir günah işlediği zaman müslümanın tövbe etmesi gerekir; aksi takdirde kâfir olur. Bu görüşleri için Allah Teâla'nın şu sözlerini dayanak göstermişlerdir: "*Allah'a göre, şu kimselerin tövbesi makbûldur ki, câhillikle bir kötülük yapıp hemen ardından tövbe ederler. İşte Allah onların tövbesini kabul eder. Allah bilendir, hikmet sahibidir.*"[3] Ayette geçen '*ardından*' sözünü, zaman kaybetmeden işlenen günahın hemen ardından tövbe etmek şeklinde anladılar. Onların görüşlerine göre günahı işledikten hemen sonra tövbe etmeyen kimse kâfir olur. Bunlar, bu âyeti açıklayan ve ölüm anına ya da güneşin batıdan doğması gibi büyük kıyamet alametlerine kadar tövbe kapısını açan nasları ihmâl ettiler ya da bilemediler. Resûlullah(s)'ın

---

1) Kasas 28/59.

2) **et-Tevessumât**, Bâbu Keyfe Nukîm Devlete'l-İslâm (**el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah,** s. 143'den).

3) Nisâ 4/17.

bu konuda nakledilen hadîslerinden bazıları, Muslim'in Sahîh'inde rivayet ettiği "*Kim güneş batıdan doğmadan tövbe ederse Allah onun tövbesini kabul eder.*"[1] hadîsiyle, "*Allah, ölüm anı gelinceye kadar kulun tövbesini kabul eder.*" hadîsidir.[2]

Allah Teâla'nın "*Hayır! Kim bir kötülük eder de kötülüğü kendisini çepeçevre kuşatırsa işte o kimseler cehennemliklerdir. Onlar orada devamlı kalırlar.*"[3] sözünü de delil olarak ileri sürmüşlerdir. Âsinin, hemen tövbe etmezse günahının kendisini kuşatacağı ve ebedî olarak ateşte kalacağı görüşündedirler. Ateşte ebedî olarak kalmak kâfirler için olup âsi hemen tövbe etmezse kâfir sayılır. Bunlar, söz konusu âyetin İsrâîl oğullarına işaret ettiğini ya bilmiyorlar ya da bilmemezlikten geliyorlar. Onların işledikleri günah, Tevrat'ı tahrif etmeleri ve kendi yanlarından kanunlar ve hükümler ortaya koymalarıydı. Âyet, Allah'a ortak koşmak ve Resûllerini inkâr etmek suretiyle, bu günahın bir benzerini işleyen ve günahları kendisini kuşatan herkesin ebedî olarak ateşte kalacağını vurgular. Müslümanın işlediği günahlar bu cinsten değildir. Bundan dolayı âyetin hükmünün müslümana kıyas edilmesi ya da işleyen kimse tövbe etmedikçe her günahın küfür olduğuna hükmetmek uygun değildir.[4]

---

1) Muslim, *Zikr* 43.

2) Tirmizî, *Da'avât* 98.

3) *Bakara* 2/81.

4) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 200-201.

2. İcmâyı Reddetmeleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, icmâyı inkâr etmiş ve icmânın dayanak olduğunu söyleyen kimselerin kâfir olduğunu iddia etmiştir. Onlara göre kim buna inanırsa insanların cumhûrunu Allah'ın dışında ilâhlar ve rabler edinmiş olur. Onların ***el-Hucciyât*** adlı eserlerinde şu ifadeler geçmektedir: İcmâ delil değildir. Delil, ortaya çıkması halinde icmanın dayanağındadır. Eğer dayanağı ortaya çıkmazsa, insanların bizim için bir din ortaya koymaları sonra da onlara itâat etmemiz doğru değildir. O zaman insanlar Allah'ın dışında ilâhlar ve rabler olurlar.[1]

Bunlara benzer görüşler, icmânın manası ve şartları hususundaki cehalete delâlet eder. İcmâ, sadece insanların sözleri ve görüşleri değildir. Aksine usûlcülerin dediği gibi icmâ, "Resûlullah'ın vefatından sonra aynı asırda yaşayan bütün müslüman müctehidlerin, bir olayda şer'î bir hüküm üzere ittifak etmeleridir."[2] İcmâ, bütün müctehidlerin aynı asırda sayılması, olayın şer'î hükmünün bilinmesi için onlara arz edilmesi; her müctehidin -toplu veya münferid olarak- olayın hükmü hakkındaki kavlî veya fiilî görüşünü açıkça belirtmesi ve hepsinin görüşlerinin bu olayda tek hüküm üzere ittifak etmesi şeklindeki şartları yerine gelmeden delil olmaz. Bu şartlar

---

1) **el-Hucciyât** (**el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 61'den)

2) Bk. Abdulvehhâb Hallâf, **İlmu Usûli'l-Fıkh**, s. 45.

yerine gelirse üzerinde ittifak edilen kanun şer'î, kendisine uyulması gerekli ve ona muhalefetin caiz olmadığı bir kanun olur.[1] Her müctehidin dayanağı, dinin nasları ve delilleridir. Bundan dolayı icmâ bilinirse, açık olursa, dayanak olması için Kur'ân, sünnet ve insanların görüşlerinden delilleri varsa, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın nazarında kesin bir hüccettir.

İlginç şeylerden birisi, ümmetin müctehidlerinin icmâını reddeden Tekfîr ve Hicret Cemâati, icmânın yerine Allah'ın yeryüzündeki hücceti (Hüccetullah) ve müminlerin emiri kabul ettikleri liderlerinin sözlerini ve davranışlarını koyarak "Bir kimsenin onun emirlerine isyan etmesi, istediği şeyleri ve ictihadlarını yerine getirmede tereddüt etmesi caiz değildir." dediler.[2]

3. Sahâbeyi Kötülemeleri ve Onların Sözlerini Reddetmeleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, onların kendilerine uyulacak kimseler olmadığını ve dinî hususlarda kendilerinden bilgi alınmayacağını ispat etmek amacıyla Sahâbe(r)'ye karşı sert bir şekilde saldırdı. ***el-Hucciyât*** adlı risâlelerinde dediler ki; "Eğer Sahâbînin Resûlullah(s)'la sohbet edip onu gören ve duyan herkes olduğu söyle-

1) Abdulvehhâb Hallâf, **İlmu Usûli'l-Fıkh**, s. 45.

2) Bk. **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 70.

nirse, bunlar arasında münafıklar ve kalplerine imân girmeyen bedevîler ve mürtedler vs. vardı."[1]

Şüphe yok ki bu, yüz kızartıcı bir cehalet ve Sahâbînin kim olduğunu bilmemektir. Müslüman bilginlerin tarif ettiğine göre Sahâbî, Resûlullah(s)'la mümin olduğu halde karşılaşan ve müslüman olarak ölen kimsedir. Bundan dolayı Peygamber'le mümin olarak karşılaşıp sonra dinden dönen kimse, mürted olarak ölürse Sahâbeden sayılmaz. Hiç kimse de münafıkları Sahâbeden saymamaktadır. Aksine münafıklar, -bizzat kim oldukları bilinmese bile- *Munâfıkûn* sûresi ile onlar hakkında inen âyetlerin beyan ettiği sıfatlarıyla biliniyorlardı. Sahâbe hakkında eser telif eden veya onlar hakkında yazan hiç kimse münafıkları onlardan saymamıştır.[2]

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensupları, Ashâb arasındaki ihtilafın, onların sözlerini reddetmeyi gerektirdiğini ve onlara uymayı engellediğini ileri sürerler. Bu konuda şunları söylerler: Eğer Sahâbî, kendisi için iyilikle şehâdet edilen veya cennetle müjdelenen kimsedir veyahutta Bedir savaşına ve Rıdvân bîatına iştirak edenlerdendir vs. denirse; bu kimseler bazı olaylarda ihtilafa düşmüşlerdir. Oysa hak tektir. Onların ihtilafı, kendilerine uyma şartının ortadan kalk-

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 79.

2) Bu konu hakkında geniş bilgi için bk. Mustafa el-A'zamî, **Menhecu'n-Nakd 'inde'l-Muhaddisîn**, s. 110-111.

masını gerektirir. Takva ile fetvalar arasında bağlantı olması gerekli değildir. Çünkü fetvalar, ilim ve doğruluk gerektirir."[1]

Sahâbenin ihtilafı ve tartışmaları Allah'ın isimleri, sıfatlar ve fiiller konularına benzer inanç meseleleriyle ilgili değildir. Aksine bu konularda onların aralarında fikir birliği vardı ve bunun için te'vîl ve tahrife baş vurmuyorlardı. Fakat onlar, bazı ahkâm meselelerinde tartışmaya girip ihtilaf ettiler. Alimler, ihtilaf etmeleri halinde Ashâbın sözlerinin nasıl alınıp tercih yapılacağının kurallarını tespit etmişlerdir.[2] Ashâb arasında bazı meselelerde ayrılık ortaya çıkması, Tekfîr ve Hicret Cemâati'nin yaptığı gibi onların sözlerinin tamamen reddedilmesini veya sözlerinden şüphe duyulmasını gerektirmez.

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensupları yine şöyle derler: Sahâbeden, Resûlullah(s)'ı takip edip, ayetlerin nüzûl sebeplerini bilip, nas ile vâkıayı birbirine bağlayan kimseler kastediliyorsa, onlar, Allah Teâla'nın "*Doğrusu Kitâb'ı Biz indirdik ve onun koruyucusu elbette Biziz.*"[3] âyeti gereğince Allah'ın İslâm dinini, kendileriyle koruduğu sebeplerden biri sayılmazlar. Biz de onların duyduklarını duyduk; onlar korunmasını gerekli gördükleri ve insanların hafızalarında önemli

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 79-80.

2) Bk. İbn Kayyımi'l-Cevziyye, **İ'lâmu'l-Muvakkı'în 'an Rabbi'l-Âlemîn**, I, 49, 30.

3) *Hicr* 15/9.

olan şeyleri bize naklettiler. Böylece onlar Sahâbeye ulaşan şeylerin kendilerine de ulaştığını söylemek istiyorlar. Daha da ileri giderek Sahâbenin dini anlama hususunda ve Kur'ân'ın indiği dil hakkında bilgileri olmadığını iddia ettiler. Üstelik görüşlerini desteklediğini iddia ettikleri, Sahâbenin manayı anlamada hata yapmalarına veya bilmemelerine dair ileri sürdükleri bazı deliller ortaya koydular.[1]

Şüphe yok ki bu iddia, fetva verenlerin ve alimlerin efendileri olan Sahâbenin kapasitesini bilmemeye delâlet eder. Mesrûk, Sahâbe hakkında şunları söyler: "Muhammed(s)'in Ashâbıyla oturdum. Onlar suyun toplandığı gölet gibiydiler. Öyle gölet ki bir yolcuyu sular, iki yolcuyu sular, 10 yolcuyu sulardı. Gölete yeryüzündeki insanlar gelseydi hepsine su içirirdi."[2]

İbn Kayyım, Sahâbe hakkında, "Onlardan sonra gelen hiç kimse reylerinde onlara denk değildir. Nasıl denk olsun ki? Ömer'in Bedir esirleri hakkında boyunlarının vurulması şeklinde görüş belirttikten sonra ona muvâfık olarak Kur'ân nâzil olduğu gibi, onlardan biri görüş belirtir; ona muvâfık olarak Kur'ân nâzil olurdu." Vahyin Sahâbenin görüşlerine muvafakat etmesine birçok örnekler verdikten sonra İbn Kayyım şöyle devam eder: "Görüşleri bu konumda olduğuna göre, onların görüşleri bizim için kendi görüşlerimizden

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 80-83.

2) **İ'lâmu'l-Muvakkı'în**, I, 16.

daha hayırlı olmaya layıktır. Nasıl olmasın ki? O görüş, Allah'tan ve Resûlullah'tan nur, imân, hikmet, ilim, mârifet, anlayış ve ümmete nasihatle dolu kalplerden sâdır olan görüştür. Kalpleri peygamberlerinin kalbiyle karşı karşıyadır. Onlarla Hz. Peygamber arasında bir vasıta yoktur. Onlar ilmi ve imânı peygamberlik kandilinden taptaze taşıyorlar. Ona bir karışıklık veya ihtilaf karışmaz ve onu bir itiraz lekelemez. Başkalarının görüşünün onların görüşüyle kıyası en fâsit kıyastır."[1]

Tekfîr ve Hicret Cemâati, Sahâbenin bu dinin korunması, hatta onun daha sonraki dönemlere taşınmasındaki rollerini azaltmaya yeltenmişlerdir. Bunun için derler ki: Sahâbe için İslâm devleti Hz. Peygamber'e nâzil olan vahiyle teşriî yönden tesis edilmiştir. Kim onların İslâm devletinin kurulmasında, teşrîde Resûlullah(s)'a ortak olduklarını iddia ederse Muhammed'e indirileni inkâr etmiş olur. Sahâbenin payı sadece bilgi, kulluk ve örnek bağlılık açısındandır. Aksine ihtiyaçları olmayan şeyleri sormaktan nehyedilmişlerdir. Allah Teâla, "*Ey inananlar! Size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın.*"[2] buyurur.[3]

Hiç kimse Sahâbenin Resûlullah(s)'a teşrîde ortak olduğunu söylememektedir. Lâkin onların

---

1) **İ'lâmu'l-Muvakkı'în**, I, 81-82.

2) *Mâide* 5/101.

3) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 82.

Resûlullah(s)'a sordukları sorular ancak kendilerine yararlı olacak şeyler hususundaydı. Onlar, meselelerin ardına düşüp onları kurcalamıyorlar ve yeni problemler doğurmuyorlardı. Gayretleri Resûlullah(s)'ın onlara emrettiklerini yerine getimekle sınırlıydı. Bir sorunları olduğunda onu Peygamber(s)'e sorarlar; o da onlara cevap verirdi.[1]

Şükrî ve cemâatinin bütün hedeflerinin, kendi cemâatlerinin Ashâbın derecesinden daha yüksek bir dereceye sahip olduğu ve Allah'ın onları Ashâbın yaptığı işten daha önemli bir iş yapmak için seçtiğini ispat etmek olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce Allah'ın onları İslâm'ın yayılması, bütün mezheplere ve dinlere karşı üstün gelmesi için Ashâbın üstlendiği rolden daha büyük rol yüklediğini iddia ettiklerine işaret etmiştik. Bunu, âhir zaman cemâatinin kendi cemâatleri olduğuna dair sözleri teyid etmektedir. "Allah Teâla onları seçmiş, kendi ihsanıyla onları çoğuna tercih etmiştir. Hatta Resûlullah(s) "*Onlardan birisinin mükâfatı sizden (yani Ashâbtan) 50 kişinin mükâfatına karşılıktır.*" demiştir.[2]

Bunlar, daha sonra gelen insanların amelleri ve faziletleri ne kadar olursa olsun, Resûlullah(s)'la yapılan arkadaşlığın faziletine hiçbir amelin denk olmayacağını unuttular. "*Onlardan*

---

1) **İ'lâmu'l-Muvakkı'în**, I, 71-72.

2) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 83.

amel işleyenlere sizden 50 kişinin ecri vardır."* hadîsine gelince -İbn Hacer'in dediği gibi- başkasının Ashâbtan daha faziletli olduğuna delâlet etmez. Yalnızca ecrin fazlalığı, mutlak olarak üstünlüğün varlığını gerektirmez. Aynı şekilde ecrin fazlalığı, yapılan amele nispetledir. Peygamber(s)'i gören kimseye kazandığı şeyde, -onunla beraber olmanın faziletinin fazlalığından dolayı- hiç kimse denk olamaz.[1]

4. Taklid Hakkındaki Görüşleri

Tekfîr ve Hicret Cemâati, taklide de saldırmış; taklidi mübah ve caiz görenlere hücûm etmiştir. Onlar, dinde ilk küfrün taklid yoluyla meydana geldiğini iddia ederler. Bu hususta şunları söylerler: "Onlara göre taklitçi, -kendilerinin iddiasına göre müslüman-, müctehidi taklid eden, ondan fıkhî meseleyi alan ve bu mesele hakkındaki hükmünü ona delil sormadan kabul eden kimsedir. Allah'ın izniyle, bu ümmette meydana gelen ilk küfrün taklid küfrü veya doğru yolu ve o yolda ictihadı terkedip taklide başvurulması olduğunu ispatlayacağız. Allah Teâla, "*Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rableri olarak kabul ettiler. Oysa Tek İlâh'dan başkasına kulluk etmemekle emrolunmuşlardı. Ondan başka İlâh yoktur. Allah, koştukları eşlerden münez-*

---

* Bk. Tirmizî, *Tefsîru Sûreti'l-Mâide* 18; Ebû Dâvud, *Melâhim* 17; İbn Mâce, *Fiten* 21.

1) İbn Hacer, **Fethu'l-Bârî**, VII, 7.

zehtir."[1] buyurur. Ahmaklık onları, taklidi herkese vacip görmeye ve Allah'ın dininde onlara ictihadı harâm kılmaya kadar götürmüştür."[2]

Hiç kimse taklidi tamamıyla caiz kabul etmemektedir ki onun vacip olduğu söylensin. Şer'î nasların tamamı araştırmayı, tefekkür etmeyi ve düşünmeyi emreder; taklidi, bir delil olmaksızın ataların peşinden gitmeyi veya delilsiz olarak hevâ ve hevese uymayı yasaklar. Bundan dolayı İslâm bilginleri, ictihadı teşrî'in esaslarından biri kabul etmişlerdir. Ancak bütün insanlar ictihada ehil değildirler ya da hüküm çıkarabilecek bilgileri yoktur. Bunun için İslâm alimleri, hüküm çıkaramayacak durumda olan ve bu alanda hazırlığı bulunmayan kimselerin daha bilgili kimseleri taklid etmelerini mübah görmüşlerdir. Ancak bunu mutlak olarak kabul etmeyip onun için bazı şartlar ve kayıtlar getirmişlerdir. Dinin temel prensipleriyle inanç esaslarında taklidi yasakladıkları gibi, dinden bilinmesi zaruri olan ayrıntılarda (furû') da taklidi yasaklamışlardır. Çünkü bütün insanlar bunları idrâk eder ve bilirler. Bunun dışında sadece ibadetlerin, muâmelâtın, ahlâkın ve diğerlerinin ayrıntılarıyla ilgili hükümler kalır. Alimler, avâmdan birisinin taklidinin caiz olup olmadığı hususunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bazıları avâmdan olan kişinin, delili or-

---

1) *Tevbe* 9/31.

2) **el-Hucciyât (el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah,** s. 29'dan).

taya çıkmadan hiç kimsenin sözünü kabul etmesinin caiz olmadığı görüşünü ileri sürerler. Ancak müslümanların cumhûru, avâmdan olan kişinin alimi, şerîatın ayrıntılarında taklid edeceğini, karşılaştığı her meseleyi daha bilgili ve dinde müctehid olanlara sorması gerektiği görüşünü ileri sürerler.[1] Görüldüğü gibi taklid, herkes için olmayıp ictihad yapma derecesine ulaşamayan avâmdan kimselere mahsustur.

Tekfîr ve Hicret Cemâati, alimlerin avâmdan olan kimsenin taklidini mübah görmelerine karşı çıkarak, bu anlayışta avâmı İslâm diniyle sorumlu tutan Allah'a noksanlık izafesi olduğunu söylerler. "Problem şudur ki, bu insanlar (yani alimler) yaşadıkları durumu İslâmî bir yaşantı sayarak görüşlerini ve hezeyanlarını yaşantılarına göre oluşturdular. Bir hadîsi anlamayan, ismi dışında İslâm'dan bir şey bilmeyen -ve onların iddiasına göre - müslüman olan kimseleri ileri sürerek "Allah bunları İslâm ahkâmının bilinmesi için nasıl ictihadla mükellef tutar?" dediler."

Tekfîr ve Hicret Cemâati mensuplarının görüşlerinde problem, şu sözlerle halledilir: Asıl olan yaşadığımız durumu, İslâm açısından değerlendirmemiz ve İslâmdan delil getirmemizdir. O zaman bu insanların (avâmın) İslâm'la en küçük bir ilişkilerinin olmadığı ortaya çıkar. Onlar ger-

---

1) Bk. Ebu'l-Huseyn Muhammed Ali et-Tayyib el-Basrî, **el-Mu'temed fî Usûli'l-Fıkh**, II, 934; el-Amidî, **el-İhkâm**, II, 221; **el-İctihâd fi'ş-Şerîati'l-İslâmiyye**, s. 146-151.

çekte müslüman değildirler; bunun için de İslâm'ı bilmemeleri garip değildir. O halde Allah katında aklı olmayan kimselerin eksiklerini gidermenin ve onları İslâm'la mükellef kılmanın gereği yoktur.[1]

İslâm'ın yaşanan duruma göre yorumlanmaması gerektiği hususu doğrudur. Ancak İslâm dini, kötü durumu değiştirmek için gelmiştir. İslâm, gerçekte anlayış, zeka, istidat (hazırlık, birikim), ictihad yapma kudreti bakımından aynı derecede olmayan insanları muhatab almıştır. Bundan dolayı taklidin mübah olduğu sözünde Allah'a karşı delil getirme veya dinin emirlerinden çıkma durumu yoktur.

Tekfîr ve Hicret Cemâati, taklidin küfür ve İslâm devletinin yok olmasının sebeplerinden biri olduğunu ileri sürer. Onlara göre insanlar, dinleri hususunda ictihadı bırakıp onu "şeyhlerine ve ilâhlarına" devrettikleri zamandan beri, gerçekte İslâm devletinden bir iz kalmamıştır. Bundan sonra, fıkıh bilgininin görüşünü almayı, Ashâbın görüşünü almayı, Medinelilerin Mâlik'in görüşleriyle amel etmelerini, cumhûrun reyini, icmâyı ve diğerlerini küfre ve dinden çıkmaya götüren taklid çeşitlerinden sayarlar.[2]

Müslüman cemâati (yani kendi cemâatlerini), kitap ve sünnete dayanan, tek emiri olan, taklitle amel etmeyi küfür gören, her müsümanın müctehid olduğu tek cemâat olarak nitelendirir-

---

1) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 31.

2) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 31.

ler. Bu cemâatte fırkalar, mezhepler ve hiziplerin yeri yoktur. Aksine hepsi emirinin etrafında toplanmış, Allah'ın ipine sarılmış, Allah Teâla'nın *"Allah'ın ipine sarılın"* ve *"Allah'ın ipine topluca sarılın ve ayrılığa düşmeyin."*[1] sözleriyle hidayeti bulmuştur.[2]

Eğer bu cemâatin bütün fertleri müctehid olsaydı veya onlara mensup olanlar kendi aralarında görüşlerini belirtebilme imkânına sahip olsalardı kişi, bu cemâatin taklitle ilgili görüşlerine ve taklide saldırmalarına hak verebilirdi. Ancak vâkıa şudur ki, bu topluluğun liderleri, cemâatlerinin mensuplarına karşı bir çeşit fikrî terörizme girişiyorlar. Onlar, düşünce alanındaki her görüşle ve aklın çalıştırılmasıyla savaştılar. Cemâatin lideri Şükrî Mustafa, tâbilerinin itâatini istedi ve onları körü körüne mutlak itâate yöneltti. Onlardan birisi bu durumu ve hareketlerinin gidişatından doğan olumsuz sonuçları itiraf ederek der ki: Birisinin kendisine ulaşan meseleleri şer'î bir ölçüyle kıyas etmek veya kaynağını açıklamak istediği hissedilirse mürted olma ithamıyla karşı karşıya kalır ve kendisine mürtedlere davranıldığı gibi davranılır. Bunun sonucu rezalet ve perişanlıktır. Nitekim hareketten cemâatler ayrıldı ve bazıları cemâatin düşmanları hesabına çalıştılar. Bazıları ise içinden bu görüşlerden döndüğü halde, dönüşlerini amelî olarak ifade etmemişlerdir. Onlar odunun içindeki kurt gibi cemâatin

---

1) *Âl-i İmrân* 3/103.

2) **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah**, s. 31.

içinde istihbaratın casusluğunu yapan kimseler oldular.[1]

İşte kendilerine ve liderlerine güvenden ve kendilerini üstün görmelerinden doğan bu metod, Kur'ân'dan direk hüküm çıkarabilecekleri, müslüman alimlerin görüşlerinden yardım almadan şer'î hükümleri çıkarabileceklerini iddia etmeleri; Tekfîr ve Hicret Cemâati'ni, müslümanların fıkıh kültürünün kendileriyle Kur'ân'ın hakiki anlamının arasına girdiği sonucuna götürdüğünü müşahede ediyoruz. Gördüğümüz gibi daha da ileri giderek hadîs ve fıkıh imâmlarının naklettiği Sahâbenin sözlerini reddettiler. Bu, tecrübeleri ve bilgileri olmadan Kur'ân okuma dışında fıkıh hususunda hazırlıkları bulunmayan, problemler hakkında Allah'ın hükmünün hakikatlerini bilmeyen ve şer'î hükümlerin çıkarılması için gerekli olan şartları bulunmayan liderlerinin sözleri ve açıklamalarıyla yetindikleri bir zamanda böyleydi.

Düşünce alanındaki bu ayrılık tam bir benzerlikle, fikirlerini ve itikadlarını meydana getirmede kendilerine has Kur'ân anlayışlarına dayanan, genellikle Kur'ân-ı Kerîm'in anlamını açıklayan ve âyetlerine yön veren sabit olan sahîh sünnete dayanmayan, bu dinin anlaşılması ve meselelerinin açıklanması hususunda selef-i salihînden gelen haberlerden yararlanmayan Hâricîler'in konumuna benzemektedir.

---

1) Bk. **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn**, s. 134-135.

BİBLİYOGRAFYA

Abdulvehhâb Hallâf, **İlmu Usûli'l-Fıkh**, 14. Baskı, Dâru'l-Kalem, Kuveyt 1401/1981.

Abdurrahman Ebu'l-Hayr, **Zikrayâtî ma'â Cemâ'ati'l-Muslimîn (et-Tekfîr ve'l-Hicra)**, Dâru'l-Buhûs el-İlmiyye, Kuveyt 1400/1980.

Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'dî, **Teysîru'l-Kerîmi'r-Rahmân fî Tefsîri'l-Kelâmi'l-Mennân**, Thk.: Muhammed Zuhrî en-Neccâr, Riyad 1404.

el-Amidî, **el-İhkâm**,

el-A'zamî, Mustafa, **Menhecu'n-Nakd 'inde'l-Muhaddisîn**, 2. Baskı, Riyâd 1402/1982.

el-Basrî, Ebu'l-Huseyn Muhammed Ali et-Tayyib el-Mu'tezilî, **el-Mu'temed fî Usûli'l-Fıkh**, Thk.: Muhammed Hamîdullah, Dımaşk 1394-1385/1964-1965.

el-Buhârî, **Sahîh**, el-Mektebetu'l-İslâmiyye, İstanbul 1979.

Cemâl Sultân, **el-Beyyine (et-Tahlîlu'l-Fikrî li-Tâifeti't-Tekfîr ve'l-Hicra)**, 1400/1981.

Ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm, **Kitâbu'l-İmân Me'âlimuh ve Sunenuh ve İstikmâluh ve Derecâtuh**, Thk.: Muhammed Nâsıruddîn el-Elbânî, 2. Baskı, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut 1403/1983.

el-Gazzâlî, Ebû Hamîd, **el-Mustasfâ min İlmi'l-Usûl**, 2. Baskı, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1403)1983.

Hasan el-Hudaybî, **Du'ât lâ Kudât**, Dâru't-Tıbâ'a ve'n-Neşri'l-İslâmiyye, 1977.

İbn Hacer, **Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî**, Thk.: Abdulazîz b. Abdullah b. Bâz, Nşr.: İdâretu'l-Buhûs ve'd-Da've ve'l-İftâ, Suudi Arabistan.

İbn Hazm, **el-İhkâm fî Usûli'l-Ahkâm**, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye Beyrut 1405/1985.

İbn Kayyım, **Zâdu'l-Me'âd fî Hedyi Hayri'l-İbâd**,el-Muessesetu'l-Arabiyye li't-Tıbâ'a ve'n-Neşr, Beyrut (t.y.).

-----**İ'lâmu'l-Muvakkı'în 'an Rabbi'l-Âlemîn**, Thk. Tâhâ Abdurraûf Sa'd, Dâru'l-Cîl, Beyrut 1973.

İbn Kesîr, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Tefsîru İbn Kesîr)**, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1388/1969.
İbn Teymiyye, **Mecmû'u'l-Fetâvâ**, Nşr.: Abdurrahman b. Muhammed b. Kâsım en-Necdî, 1398.
-----**Raf'u'l-Melâm 'ani'l-E'immeti'l-A'lâm.**
el-Kurtubî, **el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân**, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî li't-Tıbâ'a ve'n-Neşr, Kahire 1387/1967.
Muhammed Surûr b. Nâyif Zeynulâbidîn, **el-Hukm bi-Ğayri mâ Enzel-Allah ve Ehlu'l-Ğuluvv**, Dâru'l-Erkam, Birmingham 1407/1986.
Muhammed b. Yusuf es-Sâlihî eş-Şâmî, **Sebîlu'l-Hedy ve'r-Reşâd fî Sîreti Hayri'l-'İbâd**, Thk.: İbrahim et-Terzî, Abdulkerîm el-Ğarbâvî, Kahire 1399/1979.
Muslim, **Sahîh**, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut.
Mustafa Hilmî, **el-Havâric el-Usûlu't-Târîhiyye li-Mes'eleti Tekfîri'l-Muslim**,
Nâsırudîn el-Elbânî, **Sahîhu Suneni İbn Mâce**,
en-Nevevî, **Şerhu Muslim.**
es-Sâbûnî, Muhammed Alî, **Muhtasaru Tefsîr İbn Kesîr**, 7. Baskı, Beyrut 1302/1981.
Sâlim Ali el-Behnesâvî, **el-Hukm ve Kadıyyetu Tekfîri'l-Muslim**, Dâru'l-Ensâr, 1. Baskı, 1397/1977.
Sâmerrâî, Nu'mân Abdurrezzâk, **et-Tekfîr, Cuzûruhu, Esbâbuhu, Muberraratuhu**, el-Menâra li't-Tıbâ'a, 1404/1984.
Suyûtî, **el-İtkân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân**, 4. Baskı, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1398/1978.
eş-Şâtıbî, Ebû İshâk, **el-İ'tisâm**, Dâru'l-Ma'rife li't-Tıbâ'a ve'n-Neşr, Beyrut.
eş-Şevkânî, Muhammed b. Alî, **Neylu'l-Evtâr min Ehâdîs Seyyidi'l-Ebrâr**, Dâru'l-Cîl, Beyrut 1973.
Yusuf el-Kardâvî, **es-Sahvetu'l-İslâmiyye beyne'l-Cuhûd ve't-Tatarruf.**
ez-Zehebî, Muhammed Huseyn, **et-Tefsîr ve'l-Mufessirûn**, 2. Baskı, Dâru'l-Kutubi'l-Hadîse, 1396/1976.
Zemahşerî, Cârullah Mahmûd b. Ömer, **el-Keşşâf 'an Hakâ'iki't-Tenzîl**, Dâru'l-Ma'rife (t.y.).
ez-Zuhaylî, Vehbe, **el-İctihâd fi'ş-Şerî'ati'l-İslâmiyye**, Câmi'atu'l-İmâm, Riyâd 1401/1981.

İNDEX

Abdurrahman Ebu'l-Hayr 67
Abdülhamîd 68
Amerika 64
Ammâr b. Yâsir 38, 41
Atâ b. Ebî Rebâh 49
Atatürk 68
Avrupa 74
Bedir 72, 91
Buhârî 17, 41, 49, 61
Cebrail 35, 51
Deccâl 59, 63
Ebû Hureyre 61
Ebû Ubeyd 24, 26, 53, 57
Ebû Zer' 55
Ehl-i Sünnet 17, 21
Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat 46, 90
el-Mikdâd b. el-Esved 36
el-Velîd b. Ukbe 34
Ezârika 33
Hâlid b. el-Velîd 34
Hâricîler 11, 18,27, 33, 44, 45, 57, 58
Hasan el-Hudaybî 17, 18
Hudeybiye 62
Ibâdiyye 11
Ibn Abbâs 49, 70
Ibn Ebî Muleyke 51
Ibn Hacer 41, 50, 96
Ibn Hazm 40
Ibn Kayyım 93
Ibn Kesîr 62
Ibn Mes'ûd 50
Ibn Ömer 52
Ibn Sa'd 41
Ibn Teymiyye 52, 56, 86
Ihvân-ı Muslimîn 17, 19, 22, 67
Iranlılar 64, 66
Isâ 59, 63
Iskenderiyye 23
Isti'râz 33
Ka'b b. el-Eşref 40
Kitmân 11
Kurayza oğulları 39, 40
Kurtubî 42
Lokman' 50
Mâlik 99
Medine 39, 68
Mehdi 22, 63
Mekke 62
Mesîh 63
Mesrûk 93
Mısır 12, 87
Mikâil' 51
Muhakkime 11
Muhammed b. Mesleme 40, 41
Muhammed Huseyn ez-Zehebî 19
Murcie 57
Musâ 77
Muslim 17, 88
Mustalık oğulları 34
Mücâhid 61
Nu'aym 40
Ortadoğu 87
Ömer 93
Rafizîler 27
Romalılar 64
Rumlar 66
Rusya 64
Selmân-ı Fârisî 61
Şükrî 19, 20, 21, 22, 62, 67, 68, 75, 100, 95
Ubâde b. es-Sâmit 55
Ummu'l-Kurâ 87
Yecûc ve Mecûc' 63
Zeyd b. Sâbit 72